

Ks. Roman Ceglarek

Instytut Wyższych Studiów Teologicznych – Częstochowa

xrc@onet.eu

ORCID: 0000-0001-6228-1950

Article submitted: 19.07.2025; accepted: 11.10.2025.

Wymiar katechetyczny konferencji dziekanów w archidiecezji częstochowskiej

The catechetical dimension of the Conferences of Deans in the Archdiocese of Czestochowa

Abstrakt: W pełnieniu pasterskiej posługi biskupa diecezjalnego wspierają urzędy kurialne, instytucje, wspólnoty i rady. Stanowią dla niego ciało doradcze i konsultacyjne w różnych obszarach aktywności i form zaangażowania. Jednym z jego organów jest konferencja dziekanów, która może wspomagać biskupa w rozwiązywaniu bieżących spraw duszpasterskich w diecezji, w tym również w dziele katechizacji, dostosowując je do aktualnych warunków i potrzeb. W archidiecezji częstochowskiej, zwłaszcza od roku 2014, konferencje tego typu stały się platformą omawiania wielu aspektów dotyczących katechezy w parafii i lekcji religii w szkole oraz duszpasterstwa katechetycznego dzieci i młodzieży, co było następstwem reform jakie dokonały się między innymi w zakresie organizacji rekolekcji szkolnych oraz przygotowania do pierwszej Komunii św. i bierzmowania.

Słowa kluczowe: dziekan, katecheza, katecheta, nauczanie religii, archidiecezja częstochowska

Abstract: In the exercise of his pastoral ministry, the Diocesan Bishop is assisted by curial offices, institutions, communities and councils. They constitute an advisory and consultative body for him in various areas of activity and forms of engagement. One of its organs is the Conference of Deans, which can assist the bishop in dealing with current pastoral issues in the diocese, including the work of catechisation, adapting them to the current conditions and needs. In the Archdiocese of Czestochowa, especially since 2014, conferences of this kind have become a platform for discussing many aspects concerning catechesis in parishes and at schools, as well as the catechetical pastoral care of children and young people, which was the consequence of the reforms that were introduced, inter alia, in the organisation of school retreats and preparation for First Communion and Confirmation.

Keywords: dean, catechesis, teaching priest, teaching of religion, Archdiocese of Czestochowa

Wstęp

Dziekan jest pośrednikiem pomiędzy arcybiskupem częstochowskim i Kurią Metropolitalną a duchowieństwem i wiernymi świeckimi dekanatu. Sprawowanie tego urzędu związane jest z pewnymi obowiązkami i prawami wynikającymi z prawa powszechnego i partykularnego. Wśród nich – w ramach dekanatu – można wskazać takie jak: popieranie i koordynowanie wspólnych działań pasterskich, dbanie o należyte wypełnianie przez duchownych powierzonych im obowiązków, czuwanie by uczestniczyli w różnych formatach formacji permanentnej, inspirowanie i uzgadnianie działań duszpasterskich, organizowanie konferencji dekanalnych, przekazywanie materiałów i zarządzeń wydziałów kurialnych. Zgodnie ze *Statutem Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*¹ do niezwykle ważnych zadań mu powierzonych trzeba zaliczyć również troskę o dzieło katechizacji, a co za tym idzie: organizowanie pracy katechetycznej, umożliwianie wymiany myśli i doświadczeń związanych z nauczaniem i wychowaniem religijnym oraz konsultowanie spraw katechetycznych z właściwym referatem kurialnym. Pobudką do podjęcia wielu aktywności w tych obszarach niewątpliwie były konferencje (zebrania) dziekanów. Ten kolegialny organ, skupiający wszystkich dziekanów archidiecezji częstochowskiej, stawał się platformą przekazywania istotnych wiadomości z zakresu duszpasterstwa katechetycznego oraz prawodawstwa regulującego kwestię obecności religii w szkole i prowadzenia katechezy w parafii, a jego funkcjonowanie stało się także okazją do konsultacji i dyskusji na temat różnych aspektów nauczania i wychowania religijnego dzieci i młodzieży. Znaczenie tego typu ciał konsultacyjnych podkreślają ostatnie dyrek-

¹ *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2009) nr 10, s. 5-17.

toria katechetyczne. *Dyrektorium ogólne o katechizacji* (1997) wyraźnie wskazuje, że aby posługa katechetyczna w diecezji była owocna, musi liczyć na innych współpracowników, niekoniecznie katechetów, którzy wspierają działalność katechetyczną na różne sposoby. Ich zaangażowanie wraz z pracą katechetów, służy bowiem jednej posłudze katechetycznej, chociaż nie wszyscy odgrywają te same role i nie z tego samego tytułu². Po tej samej linii idzie *Dyrektorium o katechizacji* (2020), stwierdzając, że różnego rodzaju biura, rady i komisje jako organy doradcze, często w ramach struktur kurii diecezjalnych, pomagają w rozeznawaniu i uporządkowaniu priorytetów duszpasterskich, w tym katechetycznych, w ustaleniu wspólnych celów oraz wypracowaniu strategii działania, zapobiegając w ten sposób rozproszeniu propozycji³.

W niniejszym artykule zostanie podjęta próba zdefiniowania tych zagadnień i ich scharakteryzowania⁴ jako głównych wątków katechetycznych będących przedmiotem obrad podczas konferencji księży dziekanów w archidiecezji częstochowskiej⁵. Segment czasowy obejmuje tutaj lata 2014-2025, a więc okres od zmiany na stanowisku dyrektora Referatu Katechetycznego po czasy współczesne⁶.

1. Katecheza parafialna – sakramenty pokuty i pojednania oraz Eucharystii

Istotną kwestią podejmowaną na konferencjach dziekanów była sprawa katechezy sakramentalnej przygotowującej do pierwszej spowiedzi i Komunii św. oraz zagadnienia organizacyjne z nią związane. Problematykę tę podjęto zaraz po zmianie na stano-

² Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 219.

³ Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, nr 416.

⁴ Artykuł nie pretenduje do całościowej analizy kwestii konferencji dziekanów i ich wątków katechetycznych w skali ogólnokościelnej w Polsce, a co za tym idzie, nie zakłada porównywania z innymi diecezjami. Koncentruje się wyłącznie na archidiecezji częstochowskiej, odnosząc się do historii Kościoła lokalnego, do dziejów katechezy w jej granicach, dokumentując niewielki jej wycinek czasowy, by upamiętnić wydarzenia, które wraz z innymi przedsięwzięciami składają się na jej stuletni okres istnienia (1925-2025).

⁵ Zgodnie z przyjętą w archidiecezji częstochowskiej tradycją konferencje dziekanów odbywały się dwa razy w ciągu roku. Zazwyczaj pod koniec stycznia (rzadko początek lutego) i czerwca. Wyjątkiem od tej zasady był rok 2016, gdy obrady przesunięto z czerwca na wrzesień, a to z racji na trwające przygotowania do Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Z kolei w 2021 r. odwołano je ze względu na trwającą pandemię COVID-19 i obowiązujący reżim sanitarny. W sumie, w analizowanym okresie, miały miejsce 22 konferencje, które zawsze odbywały się w gmachu wyższego seminarium duchownego w Częstochowie.

⁶ Po ustąpieniu z urzędu ks. Mariana Szczerby nowym dyrektorem Referatu Katechetycznego Kurii Metropolitalnej w Częstochowie został mianowany 17.04.2014 r. – ks. Roman Ceglarek, który piastował ten urząd do 31.01.2023 r. (choć w dekrete zwalniającym wpisano inną datę – 31.12.2022 r.). Z kolei po nim obowiązki te podjął od 28.08.2023 r. – ks. Paweł Wróbel. Ramy czasowe artykułu obejmują zatem okres: od 20.06.2014 r. (od pierwszej konferencji dziekanów w okresie sprawowania urzędu dyrektora Referatu Katechetycznego przez ks. Romana Ceglarkę) do 23.06.2025 r. (do ostatniej konferencji dziekanów jaka miała miejsce w okresie kadencji ks. Pawła Wróbla – w momencie opracowywania tej publikacji).

wisku dyrektora Referatu Katechetycznego Kurii Metropolitalnej w Częstochowie. Już na pierwszej konferencji, po obsadzeniu tego urzędu kurialnego, tj. 20 czerwca 2014 r., nowy dyrektor Referatu poinformował księży dziekanów o konieczności reorganizacji w zakresie formacji eucharystycznej dzieci⁷. Było to naturalną konsekwencją wejścia w życie nowych dokumentów katechetycznych. Znowelizowana *Podstawa programowa Kościoła katolickiego w Polsce*, zatwierdzona przez Konferencję Episkopatu Polski 8 marca 2010 r. w Warszawie, zakładała bowiem przyjmowanie pierwszej Komunii św. w klasie trzeciej na zakończenie pierwszego cyklu edukacyjnego związanego z katechezą inicjacji dotyczącej sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii⁸. Założenie to zostało uwzględnione w nowym *Programie nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* zatwierdzonym przez Komisję Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w Białymstoku 9 czerwca 2010 r.⁹ Biorąc to pod uwagę, jak również wskazania *Kodeksu Prawa Kanonicznego* (KPK kan. 913), przyjęto w archidiecezji częstochowskiej praktykę przystępowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. pod koniec klasy trzeciej. Postanowienie to dotyczyło dzieci, które rozpoczynały naukę w klasach pierwszych w szkołach podstawowych od 1 września 2014 r. Zasada ta nie wykluczała jednak możliwości przystąpienia do tych sakramentów wcześniej, w szczególnych i uzasadnionych przypadkach, rozpatrywanych indywidualnie przy współpracy rodziców, duszpasterzy, katechetów i Referatu Katechetycznego. Jednak te wyjątki miały dotyczyć jedynie tych sytuacji, w których rodzice prosili o wczesną Komunię św. dla swoich dzieci ze względu na ich pobożność i duchową gotowość na przystąpienie do tego sakramentu lub stan zdrowia zagrażający ich życiu.

Dziekani zostali poinformowani, że przyjęcie założeń nowych dokumentów programowych katechezy będzie skutkowało tym, że w roku szkolnym 2015/16, czyli w maju bądź czerwcu 2016 r., nie będzie pierwszej Komunii św. na terenie całej archidiecezji częstochowskiej. W tym roku dzieci, które rozpoczęły pobieranie nauki w szkole podstawowej 1 września 2014 r., będą bowiem w klasie drugiej, a więc jeszcze – zgodnie z nowym programem nauki religii – w trakcie przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Dla nich uroczysta Komunia św. miała mieć miejsce dopiero w klasie trzeciej w roku szkolnym 2016/17 (maju lub czerwcu). Referat Katechetyczny apelował, aby te wiadomości zostały przekazane wiernym podczas nabożeństw na początku nowego roku szkolnego, a także w trakcie spotkań organizowanych z rodzicami dzieci klas pierwszych, by zakomunikować im te ustalenia, aby mieli świadomość, że uroczystość pierwszej Komunii św. nie będzie jak dotychczas w drugiej klasie, ale dopiero w trzeciej.

⁷ Archiwum Referatu Katechetycznego (dalej: ARK). Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

⁸ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010, s. 26-36.

⁹ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010, s. 53.

Jeszcze raz wrócono do tej kwestii na konferencji dziekanów 4 lutego 2015 r.¹⁰ Pojawiły się bowiem wątpliwości, co do terminu pierwszej spowiedzi i Komunii św. w sytuacji, gdy dziecko rozpoczynało edukację nie w wieku siedmiu lat, ale sześciu. Niektórzy zakładali, że skoro poszło wcześniej do szkoły, to też wcześniej może przystąpić do sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii, czyli w klasie drugiej. Dziekani zostali poproszeni, aby zakomunikować duchowieństwu w swoich dekanatach, że wszystkie dzieci mają przystąpić do pierwszej spowiedzi i Komunii św. dopiero w klasie trzeciej i to bez względu na wiek (nie miało zatem znaczenia, czy mają sześć, czy siedem lat). Stanowczo podkreślono, że od tej zasady nie ma odstępstwa, co oznacza, że jest obligatoryjna dla wszystkich parafii. Ponieważ nadal dochodziło do nadużyć w tym zakresie, to na zebraniu 29 stycznia 2016 r.¹¹ oraz 20 czerwca 2017 r.¹² ponownie przypomniano tę zasadę i apelowano o jej przestrzeganie w parafiach.

Na kolejnej konferencji dziekanów, 25 czerwca 2015 r., poruszono jeszcze inny problem jaki pojawił się przy okazji planowania pierwszej Komunii św. Okazało się, że niektórzy duszpasterze (i rodzice) zaczęli przesuwając to wydarzenie w czasie, tak aby w parafii uzbierała się większa grupa dzieci z kilku roczników. Referat Katechetyczny napiętnował tę praktykę i stanowczo artykułował, że musi to nastąpić w klasie trzeciej, nawet gdyby tylko jedno dziecko miało przystąpić do sakramentu Eucharystii. Nadzieję na ujednolicenie praktyki w zakresie pierwszej spowiedzi i Komunii św. dawała zapowiedź opracowania instrukcji duszpastersko-katechetycznej, która miała dokładnie regulować wszystkie kwestie z tym związane oraz zawiadomienie o tworzeniu materiałów praktycznych do prowadzenia katechezy parafialnej dla dzieci oraz rodziców, a także dla katechetów i duszpasterzy¹³.

Jak podano na konferencji dziekanów 24 stycznia 2019 r., impulsem do opracowania instrukcji i materiałów były nie tylko znowelizowane dokumenty katechetyczne, ale również nowy program duszpasterski na lata 2019-2022, stawiający w centrum Eucharystię, który domagał się opracowań naukowych oraz praktycznych materiałów katechetycznych, homiletycznych i liturgicznych poświęconych właśnie temu sakramentowi wtajemniczenia chrześcijańskiego¹⁴. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom Referat Katechetyczny przygotował projekt instrukcji o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Był to pierwszy tego typu dokument w historii diecezji częstochowskiej, który podszedł do tego zagadnienia w sposób kompleksowy i starał się ujednolicić praktykę w tym zakresie¹⁵.

¹⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r.

¹¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

¹² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2017 r.

¹³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 25.06.2015 r.

¹⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.

¹⁵ Zob. R. Ceglarek, *W trosce o katechetyczne przygotowanie dzieci do przyjęcia sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii*, [w:] *Ku Chrystusowi Odkupicielowi człowieka. Księga pamiątkowa*

Jego uzupełnieniem miały być materiały duszpastersko-katechetyczne publikowane w ramach serii wydawniczej *Boży Baranek*. Z tej serii ukazała się najpierw książeczka komunijna *Boży Baranek. Pamiątka Pierwszej Komunii Świętej*¹⁶. Od 1 września 2016 r. miała ona należeć do obowiązkowych środków dydaktycznych jako pomoc katechetyczna w przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św., co zostało wyartykułowane na konferencji 20 czerwca 2017 r.¹⁷ Z kolei na spotkaniu 24 stycznia 2019 r.¹⁸ przekazano dziekanom, że przygotowana jest do druku kolejna pozycja: *Boży Baranek. Pierwsza Komunia Święta. Materiały dla katechetów i duszpasterzy*¹⁹, jako praktyczny środek do przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św., związany z przekazywaniem znaków religijnych, przebiegiem samej uroczystości i nabożeństwa popołudniowego oraz białego tygodnia, jak i przebiegiem rocznicy pierwszej Komunii św. Zakomunikowano ponadto, że materiały te będą gotowe na kolejne zebranie dziekanów, tuż przed końcem roku szkolnego 2018/19 i że w planach są jeszcze inne materiały komunijne z serii *Boży Baranek*²⁰.

Dodatkowo, na tym samym zebraniu, tj. 24 stycznia 2019 r., przedłożono dziekanom główne założenia projektu instrukcji o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. Potwierdzała ona w sposób urzędowy to, co wcześniej artykułowano na konferencjach dziekanów, a mianowicie, że dzieci z terenu archidiecezji częstochowskiej powinny przystępować do pierwszej spowiedzi i Komunii św. na ogół w trzeciej klasie szkoły podstawowej, zostawiając możliwość tak zwanej wczesnej Komunii św. Przygotowanie do tych sakramentów miało trwać trzy lata i przebiegać w dwóch etapach: przygotowanie dalsze (klasa I i II) i przygotowanie bliższe (klasa III). Na przygotowanie dalsze do pierwszej spowiedzi i Komunii św. składały się: systematyczna nauka religii w szkole oraz udział w niedzielnej i świątecznej Eucharystii, która powinna być sprawowana zgodnie z *Dyrektorium o Mszach św. z udziałem dzieci*, a także uczestnictwo w innych nabożeństwach parafialnych i rekolekcjach szkolnych. Z kolei na działania katechetyczne wpisujące się w proces przygotowania bliższego, oprócz wyżej wymienionych, składały się ponadto nabożeństwa parafialne, przede wszystkim cykl celebracji liturgicznych dla dzieci i ich rodziców. Celebacje te, związane z poświęceniem i wręczeniem znaków religijnych, należało organizować według przyjętego w instrukcji porządku w powiązaniu z okresami roku liturgicznego. Uzupełnieniem tychże celebracji miały być katechezy parafialne, które należało organizować zgodnie z programem zatwierdzonym przez

z okazji 10-lecia posługi pasterskiej abp. Wacława Tomasza Depo w archidiecezji częstochowskiej 2012-2022, red, A. Przybylski, M. Trojanowski, Częstochowa 2022, s. 81-104.

¹⁶ R. Ceglarek, *Boży Baranek. Pamiątka Pierwszej Komunii Świętej*, Częstochowa 2016.

¹⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2017 r.

¹⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.

¹⁹ R. Ceglarek, *Boży Baranek. Pierwsza Komunia Święta. Materiały dla katechetów i duszpasterzy*, Częstochowa 2019.

²⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.

biskupa diecezjalnego. Zgodnie z zapisami instrukcji, w ramach działań duszpasterskich powinno się prowadzić także katechezę dorosłych w formie specjalnych konferencji dla rodziców, w celu pogłębienia ich wiary i przekazania im wskazówek niezbędnych do właściwego przygotowania dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w rodzinie. Przed samą uroczystością pierwszej Komunii św. (2-3 tygodnie) ich dopełnieniem miały być zebrania poświęcone sprawom organizacyjnym związanym z przebiegiem uroczystości (ćwiczenie postaw liturgicznych, nauka śpiewu kościelnego, porządek uroczystości itp.), realizowane w ramach już bezpośredniego przygotowania, zakończone nabożeństwem pokutnym i spowiedzią dzieci, rodziców i krewnych.

Projekt instrukcji regulował też kwestię osób odpowiedzialnych za katechezę sakramentalną przed pierwszą Komunią św. i przygotowanie praktyczne. Wyraźnie wskazywał, że są nimi: proboszcz parafii, na terenie której mieszka dziecko pragnące przystąpić do pierwszej Komunii św., pozostali duszpasterze oraz katecheci. Zespół ten miał zadbać o uroczysty przebieg liturgii w kościele w dniu pierwszej Komunii św., przy aktywnym udziale dzieci i rodziców. Sugerował, aby miał następujący przebieg: powitanie dzieci i ich rodziców zgromadzonych przed kościołem; pokropienie wodą święconą; błogosławieństwo rodziców; procesyjne przejście do kościoła; liturgia Słowa; odnowienie przyrzeczeń chrzcielnych (jeśli wcześniej nie miało miejsca w trakcie rocznych celebracji liturgicznych); liturgia Eucharystyczna; dziękczynienie po Komunii św.; podziękowania dla duszpasterzy, katechetów i rodziców; krótkie ogłoszenia duszpasterskie i błogosławieństwo. Wzywał, aby duszpasterze w porozumieniu z rodzicami dążyli do tego, by dzieci uczestniczyły w niej w strojach liturgicznych, odchodząc od tradycyjnych ubrań komunijnych na rzecz jednolitych strojów.

W przedłożonym dziekanom dokumencie przypomniano rodzicom o religijnym charakterze tej uroczystości, która w polskiej tradycji została rozciągnięta na cały tydzień, nazywany powszechnie białym, który miał być okazją do wyrażenia wdzięczności za dar Eucharystii. W tym czasie, zgodnie z długoletnią praktyką w archidiecezji, dzieci miały również modlić się za misje chrześcijańskie na świecie i składać ofiary na Papieskie Dzieło Misyjne Dzieci. Po zakończeniu białego tygodnia – w myśl zapisu projektu – należało zorganizować dla dzieci komunijnych pielgrzymkę do wybranego sanktuarium, znajdującego się na terenie archidiecezji lub poza nią. W instrukcji apelowano, aby działania katechetyczne podejmowane w czasie przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. były okazją do zachęcenia dzieci do włączenia się w sposób bardziej czynny w życie parafii poprzez zaangażowanie ich w grupy liturgiczne (ministranci, schole i bielanki) i parafialne (Dzieci Maryi, Dzieci Boże, Eucharystyczny Ruch Młodych itp.).

Był to projekt do konsultacji. Dziekani otrzymali jego egzemplarze w celu przekazania ich duchowieństwu na zebraniach dekanalnych. Proboszczowie i wikariusze

sze poszczególnych parafii mieli przeanalizować jego treść, a następnie przesłać do końca kwietnia do Referatu Katechetycznego ewentualne zastrzeżenia i sugestie. W ten sposób finalna wersja miała być owocem wspólnej pracy wszystkich kapłanów archidiecezji²¹.

Na konferencji 21 czerwca 2019 r. dyrektor Referatu Katechetycznego poinformował dziekanów, że nie zgłoszono żadnych uwag do projektu instrukcji, co oznaczało, że wszyscy księża zaakceptowali jej treść, a zatem wyrazili na nią zgodę w takiej formie, w jakiej została przygotowana. Przekazał, że na konferencji katechetycznej przed nowym rokiem szkolnym 2019/20, zostaną przedstawione główne założenia tegoż dokumentu, który wyznaczy jednakowy kierunek pracy katechetycznej i praktyk duszpasterskich w zakresie przygotowania dzieci do pierwszego i uroczystego przyjęcia Eucharystii w archidiecezji częstochowskiej. Dodatkowo poinformował, że będą również zaprezentowane kompleksowe materiały komunijne: katechetyczne, liturgiczne i homiletyczne, które będą pomocą w praktycznym zastosowaniu instrukcji w parafii. Poza tym przypomniał o diecezjalnej książeczce *Boży Baranek*, która była obligatoryjna na terenie całej archidiecezji i nie mogła jej zastąpić żadna inna²².

W niedługim czasie doszło jednak do nowelizacji tejże instrukcji. Powody, które wymusiły te działania, zostały przedłożone księżom dziekanom podczas zebrania 21 czerwca 2021 r.²³ Okazało się bowiem, że 29 sierpnia 2020 r. zatwierdzono nowe *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz Pierwszej Komunii Świętej*²⁴. W związku z tym musiała być również znowelizowana instrukcja diecezjalna o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św., tak aby jej treść była zgodna z wytycznymi dokumentu wyższej rangi czyli polskiego episkopatu. Jej zaktualizowana wersja została udostępniona dziekanom i całemu duchowieństwu po jej opublikowaniu w formie niewielkiej broszury²⁵ i w *Biuletynie Katechetycznym*²⁶.

Do zagadnień związanych z formacją eucharystyczną dzieci poruszaną na konferencjach dziekanów trzeba też dorzucić sprawę sympozjum katechetycznego wpisującego się w tę problematykę. Za pośrednictwem dziekanów, obradujących na zebraniu 21 czerwca 2019 r., zaproszono duchowieństwo archidiecezji na sympozjum

²¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r. *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej (Projekt do konsultacji)*.

²² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

²³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2021 r.

²⁴ *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz Pierwszej Komunii Świętej*, [w:] J. Korgul, J. Kowalczyk, *Działalność Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2010-2020*, Wrocław 2021, s. 111-120.

²⁵ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2021.

²⁶ *Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej (nowelizacja)*, „Biuletyn Katechetyczny 2021/2022” (2021) t. 7, s. 57-64.

katechetyczne: *Eucharystia – tajemnica wyznawana na katechezie* (30.11.2019)²⁷. Dyrektor Referatu Katechetycznego uświadomił zebranym, że właśnie w tym dniu nieszporami rozpocznie się Adwent i trzyletni program duszpasterski poświęcony Eucharystii (lata 2019-2022). Zgodnie z założeniami krajowego programu duszpasterskiego, w pierwszym roku Eucharystia miała być zgłębiana (pogłębienie wiary); w drugim celebrowana (aspekt przeżyciowy), a w trzecim praktykowana (wezwanie do apostołatu). Poinformował, że, kierując się właśnie tymi przesłankami, Referat Katechetyczny organizuje sympozjum ukierunkowane na pogłębienie refleksji teologicznej o Eucharystii²⁸.

Na tym samym zebraniu, tj. 21 czerwca 2019 r., poruszył też kwestię planowanego kongresu eucharystycznego dla dzieci, które miały przystąpić do pierwszej Komunii św. w roku szkolnym 2020/21. Organizatorami tego przedsięwzięcia miały być dwa referaty kurialne: katechetyczny i duszpasterski²⁹. Rok później, dokładnie 23 czerwca 2020 r., Referat Katechetyczny podawał już szczegółowe informacje w tym zakresie, prosząc dziekanów o ich przekazanie w swoich dekanatach. Przypominał, że program duszpasterski Kościoła katolickiego w Polsce na lata 2019-2022, realizowany pod hasłem *Eucharystia daje życie*, inspirował do różnorodnych działań i inicjatyw duszpasterskich, które mają na celu pogłębienie świadomości eucharystycznej wiernych. Jedną z tych inicjatyw był właśnie Kongres Eucharystyczny, który zaplanowano w Częstochowie na 12 czerwca 2021 roku. Kongres, przeżywany na szczeblu diecezjalnym, miał wpisywać się w przygotowania do Międzynarodowego Kongresu Eucharystycznego, który – zgodnie z zapowiedzią papieża Franciszka – miał mieć miejsce w Budapeszcie we wrześniu 2021 r. Do udziału w Kongresie diecezjalnym szczególnie zapraszano dzieci przystępujące do pierwszej Komunii św. i ich rodziny, katechetów oraz członków Liturgicznej Służby Ołtarza. Kongres miał rozpocząć się na Jasnej Górze uroczystą Mszą św. pod przewodnictwem metropolity częstochowskiego abp. Wacława Depo, a następnie miał być kontynuowany w Dolinie Miłosierdzia Bożego, gdzie planowano między innymi koncert zespołu *Arka Noego*³⁰.

Niestety, na drodze do realizacji tego wydarzenia w założonym terminie stanęły obostrzenia związane z ciągle trwającą w kraju pandemią COVID-19. Na konferencji dziekanów 21 czerwca 2021 r. przekazano komunikat, że kongres odbędzie się najprawdopodobniej dopiero 11 czerwca 2022 r., wedle przyjętego dotychczas programu³¹. Faktycznie do jego realizacji doszło w tym czasie, choć nieco zmodyfikowano jego przebieg o czym informował księży dziekanów Referat Katechetyczny na ze-

²⁷ *Sympozjum katechetyczne*, „Biuletyn Katechetyczny 2019/2020” (2019) t. 5, s. 35-36.

²⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

²⁹ Tamże.

³⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2020 r.

³¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2021 r.

braniu 22 czerwca 2022 r.³² Całość spotkań miała miejsce na błoniach jasnogórskich: katecheza, Eucharystia, uwielbienie Najświętszego Sakramentu oraz koncert³³.

2. Katecheza parafialna – sakrament bierzmowania

Implikacje katechetyczne konferencji dziekanów widać również w podejściu do sakramentu bierzmowania. Często był on przedmiotem obrad i stanowił ważny odcinek działalności katechetycznej w parafiach. Początkowo kwestie przygotowania do tego sakramentu miały raczej charakter przypominający i mobilizujący, dopiero z czasem przybrały formę szczegółowych opracowań wyrażonych w nowej strategii duszpastersko-katechetycznej w tym zakresie.

Już na pierwszej konferencji w omawianym okresie, tj. 20 czerwca 2014 r., przypomniano dziekanom o konieczności prowadzenia w parafiach systematycznej katechizacji kandydatów do bierzmowania³⁴. Katechizacja ta miała być prowadzona zgodnie ze *Wskazaniami duszpasterskimi o przygotowaniu kandydatów do sakramentu bierzmowania na terenie Archidiecezji Częstochowskiej* (02.02.1996), opierając się na konkretnym programie i podręcznikach, a jej przebieg miał być dokumentowany w *Dzienniku spotkań formacyjnych przed udzieleniem sakramentu bierzmowania*³⁵. W ten sposób Referat Katechetyczny przypominał o dotychczasowych zasadach obowiązujących w zakresie katechezy parafialnej przed przyjęciem tego sakramentu, choć w tym czasie jego dyrektor pracował już nad nową instrukcją duszpastersko-katechetyczną i kompleksowymi materiałami w sprawie przygotowania do bierzmowania.

Faktycznie, na kolejnym zebraniu dziekanów, 4 lutego 2015 r., szczegółowa instrukcja była już gotowa, a w zasadzie jej projekt³⁶. Dziekani zostali zaznajomieni z jej fundamentalnymi założeniami i poproszeni o podanie informacji na ten temat na najbliższych zebraniach dekanalnych. Projekt konsultacyjny (w ogólnym zarysie) zakładał, że okres przygotowujący do bierzmowania będzie trwał trzy lata, dzieląc się na dwa etapy: przygotowanie dalsze (I i II klasa gimnazjum) oraz przygotowanie bliższe (III klasa gimnazjum). Zakładał, że pierwsze spotkanie kandydatów do bierzmowania powinno odbyć się na początku roku szkolnego (np. z racji triduum ku czci św. Stanisława Kostki), podczas którego powinni oni być zaznajomieni z wymogami stawianymi osobom pragnącym przyjąć ten sakrament oraz winni otrzy-

³² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.06.2022 r.

³³ *Kongres Eucharystyczny – 11 czerwca 2022 r.*, <https://katecheza.archiczyst.pl/kongres-eucharystyczny-archidiecezji-czestochowskiej-dzieci-komunijnych-i-sluzby-liturgicznej/> [12.07.2025].

³⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

³⁵ Zob. R. Ceglarek, *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej w myśl Wskazań duszpasterskich z 1996 r.*, „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 82 (2008) nr 11-12, s. 133-144.

³⁶ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r.

mać *Dzienniczek kandydata do bierzmowania*³⁷. Bierzmowanie miało być udzielane młodzieży pod koniec III klasy gimnazjum, po zakończeniu przygotowania i miało odbywać się co roku (nie jak dotychczas w ramach cyklicznej wizytacji kanonicznej biskupa w danej parafii).

Jeśli chodzi o częstotliwość i formę spotkań na etapie przygotowania dalszego to przyjęto w projekcie, że spotkania będą się odbywać przynajmniej raz w miesiącu i mogą przybrać postać: spotkań ogólnych wszystkich kandydatów, wspólnych celebracji, zebrań w ramach ruchów i stowarzyszeń kościelnych, pielgrzymek lub aktywnego zaangażowania na rzecz wspólnoty parafialnej. Z kolei przygotowanie bliższe miało obejmować około 20 spotkań o charakterze katechetycznym.

Przygotowanie do bierzmowania należało prowadzić w parafii zamieszkania kandydata, a nie w parafii, na terenie której uczęszczał on do szkoły (choć w uzasadnionych przypadkach mógł udzielić zgody na przyjęcie tego sakramentu w innej parafii). Osobami odpowiedzialnymi za przygotowanie do bierzmowania, podobnie jak w przypadku przygotowania do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii, byli: proboszcz oraz pozostali duszpasterze i katecheci, a dodatkowo także animatorzy różnych wspólnot parafialnych.

Duszpasterze mieli zadbać o współpracę ze środowiskiem rodzinnym kandydatów do bierzmowania, organizując dla ich rodziców cykliczne spotkania. Na jednym z pierwszych zebrań rodzice mieli złożyć pisemną deklarację, wyrażającą zobowiązanie do czynnego włączenia się w proces przygotowania do bierzmowania swoich dzieci oraz współpracy z tymi, którzy byli odpowiedzialni za ten proces formacyjny. Całość przygotowania miała być realizowana na podstawie zatwierdzonych materiałów diecezjalnych, a opracowanych przez Referat Katechetyczny³⁸.

Dziekani zostali poproszeni o dostarczenie egzemplarzy instrukcji (wstępnego projektu) wszystkim duszpasterzom w poszczególnych dekanatach do konsultacji, a następnie o zebranie wszelkich uwag dotyczących jej treści i przedłożenie ich w Referacie Katechetycznym w ciągu najbliższych czterech miesięcy. Ponadto na zebraniu zaprezentowano pierwsze materiały, które wchodziły w pakiet całej serii wydawniczej jaką zaplanował dyrektor Referatu Katechetycznego pod wspólnym tytułem *Mocni Duchem*. Były to następujące publikacje: *Dzienniczek kandydata do bierzmowania* – w którym kandydat dokumentował udział w spotkaniach parafialnych i praktykach religijnych³⁹, *Dziennik spotkań formacyjnych. Bierzmowanie* – w którym prowadzący spotkania zapisywał tematykę katechez parafialnych i konferencji z rodzicami⁴⁰ oraz *Materiały katechizmowe i liturgiczne. Bierzmowanie* –

³⁷ *Dzienniczek kandydata do bierzmowania. Mocni Duchem*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.

³⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r. *Instrukcja duszpastersko-katechetyczna w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej (Projekt do konsultacji)*.

³⁹ *Dzienniczek kandydata do bierzmowania. Mocni Duchem*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.

⁴⁰ *Dziennik spotkań formacyjnych. Bierzmowanie*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.

w których zawarto podstawowe prawdy katechizmowe oraz przygotowanie do spowiedzi i teksty wypowiedziane przez kandydatów podczas bierzmowania⁴¹. Dodatkowo jeszcze przypomniano o dotychczas obowiązujących materiałach służących do prowadzenia spotkań katechetycznych przed bierzmowaniem (z kandydatami i ich rodzicami), a mianowicie: gliwickich, krakowskich, tarnowskich i warszawskich, które miały obowiązywać do czasu wydania drukiem materiałów diecezjalnych⁴².

Na konferencji 25 czerwca 2015 r. zakomunikowano dziekanom, że proces konsultacji związany z instrukcją został zakończony (wpłynęła tylko jedna sugestia) i że w ostatecznym brzmieniu zostanie ona zaprezentowana wraz z materiałami na najbliższej konferencji katechetycznej przed nowym rokiem szkolnym (29.08.2015), na którą zostali zaproszeni dziekani, jak i w ogóle wszyscy duchowni: katecheci i duszpasterze⁴³.

Do tej instrukcji wrócono ponownie na zebraniu 29 stycznia 2016 r.⁴⁴ Uczyniono to z tą intencją, aby informacje o niej dotarły poprzez dziekanów do wszystkich duszpasterzy oraz po to, aby sami dziekani posiadali odpowiednią wiedzę w tym zakresie, prowadząc przygotowanie do bierzmowania w swoich parafiach i nadzorując jego przebieg w podległych im dekanatach. Z tej racji wskazano dziekanom miejsca, gdzie znajduje się treść instrukcji, dekret wprowadzający ją w życie, wytyczne do niej, wykaz diecezjalnych materiałów do bierzmowania, wykaz materiałów do prowadzenia katechezy w parafii przed bierzmowaniem. Całość była dostępna w *Biuletynie Katechetycznym*⁴⁵, (wydawany w wersji papierowej i elektronicznej), w *Okólniku*⁴⁶ oraz na stronie internetowej Referatu Katechetycznego.

Przypomniano, że zgodnie z instrukcją należało rozpocząć przygotowanie do bierzmowania od 1 września 2015 r. i że powinno ono objąć młodzież klas pierwszych gimnazjum i trwać przez okres trzech lat. Mocno wyartykułowano, że gimnazjaliści muszą posiadać *Dzienniczek kandydata do bierzmowania*, a odpowiedzialni za ich katechetyczną formację w parafii muszą dokumentować jej przebieg w *Dzienniku spotkań formacyjnych* (nie mogły to być stare notatniki, zeszyty, kalendarze, luźne kartki) oraz że należy korzystać w przygotowaniu do bierzmowania wyłącznie z materiałów z serii *Mocni Duchem*, a wydanych przez diecezjalne wydawnictwo *Regina Poloniae*, które stały się obligatoryjne na terenie całej archidiecezji często-

⁴¹ *Materiały katechizmowe i liturgiczne. Bierzmowanie. Mocni Duchem*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.

⁴² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r.

⁴³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 25.06.2015 r.

⁴⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

⁴⁵ *Bierzmowanie*, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 59-71.

⁴⁶ *Dekret wprowadzający Instrukcję duszpastersko-katechetyczną w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej*, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2015) nr 9, s. 3; tamże, *Bierzmowanie*, s. 7-10; tamże, *Instrukcja duszpastersko-katechetyczna w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej*, s. 24-28.

chowskiej (co oznaczało, że należy korzystać wyłącznie z nich, inne wydawnictwa nie wchodziły w rachubę).

Decyzją abp. Wacława Depo od 1 września 2017 r. przygotowanie do bierzmowania miało być prowadzone w archidiecezji częstochowskiej na podstawie materiałów diecezjalnych *Mocni Duchem. Scenariusze katechez przed bierzmowaniem*⁴⁷, czemu zostały poświęcone kolejne konferencje dziekanów: 20 czerwca 2017 r.⁴⁸ oraz 29 stycznia 2018 r.⁴⁹ Zebraniem uświadomiono, że materiały te nie są tylko pomocą dydaktyczną dla osób przygotowujących młodzież do bierzmowania, ale stanowią obowiązujący w całej archidiecezji program przygotowania do tego sakramentu. W praktyce oznaczało to, że wykorzystanie tych materiałów nie jest kwestią indywidualnej decyzji duszpasterzy, ale obowiązkiem wszystkich osób odpowiedzialnych w parafii za katechezę przed bierzmowaniem. Przy tej okazji poruszono ponownie sprawę jej dokumentowania. Okazało się bowiem, że podczas wizytacji katechetycznych zaobserwowano wiele nieprawidłowości w tym przedmiocie takich jak: brak systematyczności w prowadzeniu dokumentacji, brak realizacji obowiązującego programu, prowadzenie dokumentacji w sposób niekompletny. Dziekani zostali poinstruowani, że przed ustaleniem terminu bierzmowania z szafarzem należy przedłożyć w Referacie Katechetycznym *Dziennik katechez parafialnej* w celu przedstawienia sposobu prowadzenia przygotowania do bierzmowania. Zwrócono uwagę, że brak udokumentowanych spotkań w *Dzienniku* mogą skutkować decyzją o przełożeniu terminu bierzmowania do czasu poprawnego jej uzupełnienia lub należytego wprowadzenia wytycznych zawartych w instrukcji o przygotowaniu do tego sakramentu.

Kilka miesięcy później okazało się, że w związku z ogłoszeniem *Wskazań Konferencji Episkopatu Polski dotyczących przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania* (2017)⁵⁰ oraz opracowaniem nowych dokumentów katechetycznych – *Podstawa programowa katechez Kościoła katolickiego w Polsce* (2018)⁵¹; *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach* (2019)⁵² – zachodzi konieczność dostosowania obowiązującej w archidiecezji instrukcji o przygotowaniu do bierzmowania do wytycznych zawartych w tych dokumentach, o czym poinformowano dziekanów na zebraniu 24 stycznia 2019 r.⁵³. Dotyczyło to między innymi etapu edukacyjnego właściwego dla przyjęcia tego sakramentu. Dotychczas był to

⁴⁷ *Mocni Duchem. Scenariusze katechez przed bierzmowaniem*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2017.

⁴⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2017 r.

⁴⁹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2018 r.

⁵⁰ *Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania*, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017), t. 3 s. 78-85.

⁵¹ Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechez Kościoła katolickiego w Polsce*, Częstochowa 2018.

⁵² Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Częstochowa 2019.

⁵³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.

trzeci etap edukacyjny, tj. gimnazjum, ale po zlikwidowaniu tego typu szkół w wyniku reformy systemu oświaty w Polsce, teraz miał to być drugi etap edukacyjny, tj. starsze klasy szkoły podstawowej, konkretnie klasy: szósta, siódma i ósma. W ten sposób zapowiedziano nowelizację instrukcji. Ponadto podano informację o kolejnych materiałach z serii *Mocni Duchem* do katalogu których dołączono: *Celebracje przed bierzmowaniem*⁵⁴ – w których znajdowały się nabożeństwa uwzględnione w programie formacyjnym przed bierzmowaniem oraz *Konferencje dla rodziców kandydatów do bierzmowania*⁵⁵ – w których z kolei umieszczono propozycje konferencji dla rodziców w trzyletnim cyklu.

O planowanym terminie prezentacji znowelizowanej instrukcji księża dziekani dowiedzieli się na zebraniu 21 czerwca 2019 r.⁵⁶ Wtedy też zostali zaproszeni na konferencję katechetyczną (31.08.2019) przed nowym rokiem szkolnym, która była obowiązkowa nie tylko dla wszystkich katechetów, ale także duszpasterzy, a więc również dla dziekanów. Chodziło nie tylko o przedstawienie kluczowych założeń nowej wersji instrukcji, ale także o wskazanie niedopuszczalnych praktyk, jakie pojawiły się w obrębie przygotowania do bierzmowania, jak chociażby dopuszczanie przez niektórych kapłanów do przyjęcia tego sakramentu osób nieuczęszczających na lekcje religii, i motywowanie do ich przetrwania, i dołożenia wszelkich starań, by formacja katechetyczna była prowadzona z poszanowaniem obowiązujących norm.

Mając na uwadze osiągnięcie jak najlepszych efektów w zakresie przygotowania do bierzmowania oraz dostarczenie odpowiednich w tym zakresie pomocy katechetycznych, Referat Katechetyczny opracował kolejne materiały z serii *Mocni Duchem*, a mianowicie: *Katechizm*⁵⁷. Na konferencji 20 czerwca 2020 r. dziekani dowiedzieli się, że jest to w zasadzie kompendium najważniejszych wiadomości katechizmowych (zaktualizowanych), jakie powinien znać kandydat do bierzmowania, a ponadto zawiera on przygotowanie do spowiedzi i obrzęd tego sakramentu oraz przebieg liturgii sakramentu bierzmowania w nowej formie według aktualnego wydania księgi liturgicznej – *Obrzędy bierzmowania dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* (2019), tj. w dwóch wariantach. Pierwszy związany był z sytuacją, gdy kandydatów do bierzmowania było niewielu i wzywa się ich imiennie, a drugi z kolei dotyczył okoliczności zgoda odmiennych, to znaczy, gdy kandydatów było więcej i nie wzywało się ich po imieniu⁵⁸.

Dopełnieniem tych materiałów tematycznych była aplikacja mobilna *Mocni Duchem*. Było to nowoczesne narzędzie, które miało stanowić praktyczną pomoc przy organizacji i prowadzeniu spotkań formacyjnych z kandydatami do bierzmowania

⁵⁴ *Mocni Duchem. Celebracje przed bierzmowaniem*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2018.

⁵⁵ *Mocni Duchem. Konferencje dla rodziców kandydatów do bierzmowania*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2019.

⁵⁶ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

⁵⁷ *Mocni Duchem. Katechizm*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2020.

⁵⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2020 r.

oraz grupami parafialnymi z wykorzystaniem urządzeń mobilnych (smartfonów, tabletów). Kwestię tę omówiono na konferencji 21 czerwca 2021 r.⁵⁹ W pierwotnym zamiśle miała ona służyć katechetom i kandydatom do bierzmowania w czasie pandemii COVID-19, gdy nie było możliwości fizycznych spotkań i katechez. Dzięki zastosowaniu tej aplikacji formacja przed bierzmowaniem mogła być prowadzona drogą online, bez przerwy i systematycznie, mimo obostrzeń sanitarnych i epidemiologicznych.

W analizowanym okresie zagadnienie katechezy parafialnej i przygotowania do bierzmowania poruszono po raz ostatni na konferencji dziekanów 27 stycznia 2025 r.⁶⁰ Obradującym dziekanom przypomniano zasadę – łamaną przez niektórych księży – że kandydaci do przyjęcia tego sakramentu są zobowiązani do uczęszczania na lekcje religii w szkole, co musiało być potwierdzone odpowiednim wpisem w *Dzienniczku* (ocena z lekcji religii i opinia katechety). Zgodnie z instrukcją, nieuczęszczanie na lekcje religii uniemożliwiało przystąpienie do bierzmowania. Przypomnienie tego było niezwykle ważne wobec narastającego problemu wypisywania przez rodziców dzieci z lekcji religii. Często bowiem czynili to bez świadomości konsekwencji. Uzmysłowienie tego dziekanom, a poprzez nich duchowieństwu kondekanalnemu, było w tym czasie potrzebne, aby nie dopuszczali do sytuacji, w której uczeń niechodzący na religię w szkole, uczęszcza jedynie na katechezę parafialną i otrzymuje bierzmowanie, oraz aby informowali rodziców kandydatów do bierzmowania o kryteriach dopuszczenia do przyjęcia tego sakramentu.

Referat Katechetyczny uzmysławiał dziekanom na konferencji 26 stycznia 2017 r., że sprawy przygotowania do bierzmowania należą do priorytetowych z zakresu duszpasterstwa katechetycznego i będą podlegać wizytacjom katechetycznym. Jak zwykle miały one dotyczyć nauczania religii w szkole, ale także katechezy sakramentalnej w parafii. Podczas czynności wizytacyjnych duszpasterze mieli przedłożyć do wglądu *Dziennik spotkań formacyjnych* (dla wszystkich grup), w celu przedstawienia przebiegu dotychczasowej formacji kandydatów do bierzmowania w danej parafii. Z kolei młodzież miała okazać na lekcji religii *Dzienniczki kandydata do bierzmowania*⁶¹.

Przy tej okazji trzeba też wspomnieć o katechezie parafialnej dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych, która miała być kontynuacją działań katechetycznych po bierzmowaniu. Zgodnie z dotychczasową praktyką na zakończenie Mszy św. z przyjęciem sakramentu bierzmowania, młodzież miała otrzymać indeksy katechezy parafialnej. Miała być ona prowadzona zgodnie ze *Wskazaniemi duszpasterskimi o katechezie parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych na terenie Archidiecezji Częstochowskiej* (2005)⁶² i obowiązującym *Programem katechezy parafialnej*

⁵⁹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2021 r.

⁶⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 27.01.2025 r.

⁶¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.

⁶² Zob. R. Ceglarek, *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w archidiecezji często-*

młodzieży szkół ponadgimnazjalnych (2004)⁶³ oraz na podstawie zatwierdzonych materiałów katechetycznych, o czym przypominano dziekanom na zebraniu 20 czerwca 2014 r.⁶⁴

Warto nadmienić, że powyższe wskazania miały być modyfikowane. Referat Katechetyczny zaznaczał, że póki nie nastąpi ich zmiana, należy jednak uważać je za obowiązujące. Tego typu katecheza (po bierzmowaniu) nie spotkała się z powszechną akceptacją ze strony duszpasterzy i katechetów. Niewiele parafii podejmowało próby jej prowadzenia. Była pomyślana jako dalsze przygotowanie do sakramentu małżeństwa, ale w żadnym stopniu nie zwalniała ona z katechezy dla narzeczonych, z drugiej zaś strony nie była warunkiem uczestniczenia w nich. Młodzież niechętnie garnęła się, aby w niej uczestniczyć, tym bardziej, że nie zastępowała ani nie skracала późniejszych kursów przedmałżeńskich. Po ukazaniu się instrukcji katechetycznej o przygotowaniu do sakramentu bierzmowania, duszpasterze i katecheci skupili się na katechezie parafialnej przed bierzmowaniem, mającej trwać trzy lata, nie podejmując już później kwestii dalszego przygotowania do małżeństwa, zostawiając tę sprawę na czas nauk przedmałżeńskich.

3. Rekolekcje szkolne

Wśród niezwykle ważnych zagadnień omawianych na konferencjach dziekanów była kwestia rekolekcji szkolnych, tym bardziej że od 2014 r. dyrektor Referatu Katechetycznego opracowywał nową strategię katechetyczną w tej materii. O jej kluczowych założeniach raportował na konferencji 4 lutego 2015 r.⁶⁵ Stwierdził, że od 1 września 2015 r. planuje się w archidiecezji częstochowskiej wprowadzenie rekolekcji szkolnych, ale bez rezygnowania z zajęć lekcyjnych (dotychczas uczniowie mieli trzy dni wolnego od zajęć dydaktycznych na odbycie tych praktyk religijnych, jednak znaczna ich część nie uczęszczała na spotkania rekolekcyjne, pozostając w domach). W ten sposób przyjęto koncepcję, jaka obowiązywała już w wielu polskich diecezjach. W praktyce oznaczało to, że uczniowie będą mogli uczestniczyć w spotkaniach rekolekcyjnych w trakcie zajęć szkolnych, by po ich zakończeniu kontynuować lekcje według ustalonego planu dnia. Kwestie te miały być szczegółowo opracowane w każdej szkole przez zespół odpowiedzialnych za zorganizowanie rekolekcji dla uczniów, a byli nimi duszpasterze parafii, na terenie której znajdowała się szkoła oraz katecheci, i konsultowane z dyrekcjami poszczególnych placówek.

chowskiej w świetle Wskazań Duszpasterskich z 2005 r., „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 84 (2010) nr 1-3, s. 139-158.

⁶³ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, Rada do Spraw Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, Kraków 2004.

⁶⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

⁶⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r.

W porozumieniu z nimi ekipa ta (katecheci i duszpasterze) miała przygotować dokładny harmonogram rekolekcji szkolnych z uwzględnieniem nawet danych technicznych dotyczących, np. czasu potrzebnego na przejście uczniów do kościoła (kaplicy) i z powrotem, czy czasu podstawienia autobusu szkolnego, jeśli odległość od szkoły do kościoła była dość znaczna (choć w takiej sytuacji radzono zaplanować zajęcia rekolekcyjne w szkole). Wszystko po to, by zsynchronizować działania rekolekcyjne z rozkładem dzwonek w szkole, tak by po powrocie z kościoła uczniowie mogli punktualnie rozpocząć kolejną lekcję przewidzianą w planie dnia bez jej skracania. Oczywiście organizując rekolekcje szkolne, należało uwzględnić grupy wiekowe, a to zakładało rotacyjną wymianę uczniów w kościele (kaplicy). Mniej wymagające pod względem organizacyjnym miało być przygotowanie rekolekcji w szkole, bowiem po zakończeniu jakiejś lekcji uczniowie mogli udawać się do auli czy sali gimnastycznej (bądź wyznaczonych klas czy świetlicy) na spotkanie rekolekcyjne, by po upływie wyznaczonego czasu (np. po jednej lub dwóch godzinach) powrócić do klas na dalsze lekcje. Krótko rzecz ujmując: chodziło o to, żeby rekolekcje szkolne były nadal prowadzone (w zasadzie wedle dotychczas obowiązujących schematów programowych), ale bez dni wolnych od nauki, jako zajęcia wkomponowane w tygodniowy plan lekcyjny.

Dyrektor Referatu Katechetycznego oznajmił zgromadzonym dziekanom, że większego zaangażowania, co do sposobu organizacji rekolekcji szkolnych, będą wymagały duże szkoły z licznymi oddziałami, zwłaszcza w miastach. W pierwszym rzędzie chodziło tu o szkoły ponadgimnazjalne. Zauważył, że dotychczasowa formuła w tym zakresie jest niewystarczająca. Zaapelował, żeby duchowieństwo zastanowiło się: kiedy, jak i gdzie zaplanować akcje rekolekcyjne. Prosił, aby temat ten był dogłębnie przemyślany, szczególnie przez duszpasterzy i katechetów częstochowskich (zwłaszcza w parafiach centralnych, na terenie których znajdowała się spora liczba szkół). Anonsował, że z tej racji Referat Katechetyczny planuje zorganizowanie spotkania z proboszczami i katechetami w celu skonsultowania istotnych kwestii związanych ze sposobem organizowania rekolekcji szkolnych dla młodzieży w nowym roku szkolnym. Uzmysłowił dziekanom, że *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce* przypomina, że ich zadaniem jest ewangelizacja środowiska szkolnego⁶⁶. Przyjęty dotychczas w Częstochowie model rekolekcji zakładał raczej ewangelizację, ale środowiska parafialnego, a nie szkolnego, bowiem rekolekcje odbywały się w kościele, dla młodzieży danej parafii, a nie szkoły. Gdyby przyjąć model rekolekcji szkolnych, oznaczałoby to, że młodzież nie będzie uczestniczyć w rekolekcjach w swoich rodzimych parafiach, ale w rekolekcjach organizowanych dla danej szkoły. Zatem to parafia, na terenie której znajduje się szkoła (bądź szkoły), musiałaby zorganizować (wraz z katechetami danej szkoły) dla nich rekolekcje,

⁶⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001, s. 68-69.

a nie parafia zamieszkania. Referował, że w kraju funkcjonują jeszcze inne modele rekolekcji dla uczniów. Wyjaśniał, że w niektórych diecezjach – jeśli chodzi o szkoły ponadgimnazjalne – rezygnuje się z rekolekcji szkolnych (ze względu na znikomą frekwencję, młodzież bowiem często przeznacza ten czas na zajęcia inne niż rekolekcyjne, korzystając z kilku dni wolnych od zajęć lekcyjnych), co oznacza, że uczniowie nie otrzymują trzech dni na odbycie rekolekcji. W tym układzie są zachęcani do przeżycia rekolekcji parafialnych, w ramach których organizuje się dla nich specjalne spotkania rekolekcyjne wieczorami. Zachęcał do dyskusji na ten temat i refleksji nad wszystkimi wariantami, a także możliwościami technicznymi związanymi z organizacją tychże rekolekcji, tym bardziej, że od ostatnich ustaleń w tym zakresie minęło w diecezji prawie dwadzieścia lat.

Ponieważ było to pewnego rodzaju *novum* w archidiecezji, sprawy te jeszcze raz zostały wyartykułowane na konferencji 25 czerwca 2015 r.⁶⁷ Oprócz powtórzenia wiadomości na ten temat z ostatniego spotkania dziekanów dodatkowo wskazano na inne warianty organizacyjne. Skoro rekolekcje miały być wkomponowane w obowiązujący w danej szkole plan lekcji, uczniowie mogli w nich uczestniczyć w trakcie zajęć szkolnych, by po ich zakończeniu nadal kontynuować lekcje według ustalonego porządku. Pojawił się też inny moduł, a mianowicie, że nie w środku zajęć, ale na kilku ostatnich lekcjach uczniowie będą mogli uczestniczyć w spotkaniach rekolekcyjnych w szkole bądź w kościele i później już nie będą kontynuować zajęć szkolnych. Albo też wszystkie lekcje zostaną skrócone i bezpośrednio po nich rozpoczną się spotkania rekolekcyjne. Kwestie organizacyjne miały być szczegółowo opracowane przez zespół odpowiedzialnych za przygotowanie rekolekcji dla uczniów i uzgodnione z dyrekcjami szkół.

Na tym samym zebraniu wrócono do kwestii rekolekcji dla szkół ponadgimnazjalnych w Częstochowie, przypominając dziekanom, że 1 września 2015 r. spotkania rekolekcyjne dla uczniów tych szkół mają być organizowane w parafii zamieszkania ucznia, w godzinach wieczorowych, w ramach rekolekcji parafialnych, co sprowadzało się do tego, że od roku szkolnego 2015/16 w programie rekolekcji wielkopostnych w każdej parafii musiało się znaleźć spotkanie z młodzieżą uczącą się i pracującą. Jeśli zaś chodzi o młodzież mieszkającą w internatach to przyjęto zasadę, że będzie mogła wziąć udział w rekolekcjach w parafii, na terenie której znajduje się internat, a młodzież dojeżdżającą do szkół – w swojej rodzinnej parafii. Oznajmiono, że w zaistniałej sytuacji zmieni się również termin rekolekcji dla młodzieży ponadgimnazjalnej, nie będzie to już jeden obligatoryjny dla wszystkich parafii częstochowskich (dotychczas był to tydzień po pierwszej niedzieli Wielkiego Postu), ale dowolny termin przyjęty w danej parafii. Zwracano uwagę na fakt, że choć będą to różne terminy, to w żadnym stopniu nie będzie to kolidować z pracą szkoły, bowiem nauki rekolekcyjne będą w każdej parafii organizowane wieczorem, a więc po zakończonych lekcjach.

⁶⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 25.06.2015 r.

Uzupełniono te treści komunikatem, że informacje na ten temat zostaną przesłane przez Referat Katechetyczny do wszystkich szkół na terenie archidiecezji częstochowskiej. Niemniej jednak poproszono dziekanów, a za ich pośrednictwem katechetów i duszpasterzy, by już dali sygnał do dyrekcji o planowanych zmianach na przyszły rok szkolny.

Kilka tygodni po tym zebraniu zostały wysłane pisma do dyrekcji wszystkich typów szkół z terenu archidiecezji częstochowskiej, informujące o nowym modelu rekolekcji szkolnych. Z ich treścią zostali zapoznani dziekani na konferencji 29 stycznia 2016 r.⁶⁸ Dzięki temu mieli dostęp do aktów prawnych (przedłożonych w pismach), na podstawie których dokonano zmian w zakresie organizacji rekolekcji oraz do proponowanych wariantów dotyczących formy ich prowadzenia.

Zebranie to było okazją do uszczegółowienia kilku dodatkowych zagadnień związanych z rekolekcjami szkolnymi. W pierwszym rzędzie omówiono kwestię terminu ich zgłaszania. Dyrektor Referatu Katechetycznego poinstruował dziekanów, że zgodnie z rozporządzeniem resortu oświaty z 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach i jego nowelizacją z 25 marca 2014 r., o terminie rekolekcji dyrektor szkoły powinien być powiadomiony co najmniej miesiąc wcześniej⁶⁹. Wyjaśnił, że wskazane jest jednak przekazanie tej informacji z rocznym wyprzedzeniem, to znaczy do końca roku szkolnego, po to, aby ten punkt znalazł się w planie pracy szkoły już na kolejny rok i uwzględniony jako wydarzenie szkolne. Było to szczególnie ważne w szkołach ponadgimnazjalnych (zawodowych i technicznych), gdzie były organizowane praktyki szkolne. Wcześniejsze ustalenie daty rekolekcji zapobiegało bowiem zbieganiu się tych dwóch wydarzeń w tym samym terminie. Informował, że o planowanym terminie rekolekcji powinien powiadomić dyrekcję szkoły proboszcz, ale mogli to uczynić również sami katecheci po wcześniejszej konsultacji z rządcą parafii. Ponadto apelował, by w porozumieniu z dyrekcją danej szkoły ekipa rekolekcyjna (odpowiedzialni za ich zorganizowanie) przygotowała dokładny harmonogram rekolekcji szkolnych z uwzględnieniem nawet danych technicznych (np. transport do kościoła). Wszystko po to, by zharmonizować zajęcia rekolekcyjne z rozkładem dzwonek w szkole, tak by po powrocie z kościoła uczniowie mogli punktualnie rozpocząć kolejną lekcję przewidzianą w planie dnia bez jej skracania (przypominając w tym zakresie ustalenia z 4 lutego 2015 r.). Oczywiście organizując rekolekcje szkolne należało uwzględnić grupy wiekowe, co zakładało rotacyjną wymianę uczniów w kościele (kaplicy). Mniej wymagające pod względem organizacyjnym były przygotowania rekolekcji w szkole, bowiem po zakończeniu jakiegś lekcji uczniowie mieli udawać się do auli

⁶⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

⁶⁹ *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach – nowelizacja z 25 marca 2014 r.*, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 86-92.

czy sali gimnastycznej (bądź wyznaczonych klas czy świetlicy) na spotkanie rekolekcyjne, by po upływie wyznaczonego czasu (np. po jednej lub dwóch godzinach) powrócić do klas na dalsze lekcje⁷⁰.

Jeszcze raz uświadomiono dziekanom, że nowy model rekolekcji dotyczył prawie wszystkich szkół na terenie archidiecezji, z wyjątkiem szkół ponadgimnazjalnych w Częstochowie. Jak już wyżej wspomniano, dla uczniów tych szkół miały być one organizowane w parafii zamieszkania ucznia, w godzinach wieczorowych, w ramach rekolekcji parafialnych. Natomiast dla młodzieży mieszkającej w internatach (lub stancjach) przewidziano udział w rekolekcjach w parafii, na terenie której znajdowała się ta placówka. Proboszczowie mieli powiadomić kierownika internatu o programie rekolekcji i poprosić o umożliwienie młodzieży wzięcia udziału w spotkaniach rekolekcyjnych im dedykowanych⁷¹.

Do spraw rekolekcji szkolnych wracano jeszcze kilkakrotnie na zebraniach dziekanów. Jak się okazało, odejście od formuły trzech wolnych dni na rzecz rekolekcji w trakcie zajęć lekcyjnych nastroczało sporo problemów i ciągle pojawiały się nowe wyzwania. Jedno z nich było przedmiotem konferencji 26 stycznia 2017 r.⁷² Okazało się bowiem, że niektórzy duszpasterze chcieli ulokować rekolekcje dla uczniów w ramach rekolekcji parafialnych, rezygnując z rekolekcji szkolnych lub je znacznie redukując. Z tej racji przypomniano dziekanom, a za ich pośrednictwem duchowieństwu całej archidiecezji, że rekolekcje szkolne powinny być organizowane przez trzy kolejne dni w trakcie trwania zajęć szkolnych. Oznaczało to, że powinien to być czas od poniedziałku do piątku, a zatem czas przeznaczony na pobieranie nauki w szkole. Wykluczało to możliwość organizowania rekolekcji w weekendy z ewentualnym połączeniem z dniem przeznaczonym na uczęszczanie do szkoły. Biorąc to pod uwagę, stwierdzono na zebraniu, że nie można dopuścić do sytuacji, w której rekolekcje szkolne trwałyby w jakiegokolwiek konfiguracji z weekendem np. czwartek, piątek i sobota. Musiały to być trzy dni, które są ujęte w tygodniowym planie zajęć.

Reformowanie stylu rekolekcji szkolnych w archidiecezji zakończono w 2018 r., wprowadzając te same normy organizacyjne dla wszystkich przedszkoli i szkół, w tym również dla szkół ponadgimnazjalnych w Częstochowie, które szły (zgodnie z wieloletnią tradycją) osobnym trybem. Na konferencji dziekanów 29 stycznia 2018 r. przedłożono nowe wytyczne dotyczące właśnie tych szkół⁷³. Ustalono, że od tego roku w szkołach ponadgimnazjalnych na terenie Częstochowy będzie obowiązywać taki sam model rekolekcji, jaki funkcjonował we wszystkich szkołach na terenie archidiecezji. Dotychczas uczniowie tych szkół nie uczestniczyli w spotkaniach rekolekcyjnych w ramach zajęć szkolnych, ale brali udział w rekolekcjach w swoich parafiach

⁷⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

⁷¹ Tamże.

⁷² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.

⁷³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2018 r.

zamieszkania. Jednak doświadczenia ostatnich dwóch lat doprowadziły do konstatacji, że należy wprowadzić dla nich takie same zasady organizacji rekolekcji, jakie obowiązywały we wszystkich pozostałych szkołach. Dyrektorzy szkół częstochowskich zostali poinformowani o wprowadzonych zmianach specjalnym pismem skierowanym przez Referat Katechetyczny jeszcze przed rozpoczęciem roku szkolnego. Dziekanów zachęcono, aby skorzystali z *Biuletynu Katechetycznego*, w którym dokładnie usystematyzowano kwestię rekolekcji szkolnych i przedłożono ujednolicone zasady ich organizacji⁷⁴.

W zasadzie to spotkanie z dziekanami zamykało cały cykl zebrań poruszających problematykę rekolekcji szkolnych, bowiem kończyło ono etap ich reformowania. Kolejne zebrania przypominały jedynie od czasu do czasu o kluczowych wytycznych przyjętych w tej materii. Przykładem tego mogą być konferencje z 31 stycznia 2023 r.⁷⁵ oraz z 27 stycznia 2025 r.⁷⁶, które nakazywały organizowanie rekolekcji szkolnych wielkopostnych w takiej formie i na takich zasadach, jakie obowiązywały przed pandemią. Jedyne *novum* przedłożono na zebraniu 22 stycznia 2024 r.⁷⁷ Nie wprowadzało ono żadnych innowacji w tym zakresie, lecz dawało możliwość ich organizowania poza okresem Wielkiego Postu, a to ze względu na peregrynację Obrazu Matki Bożej Częstochowskiej w archidiecezji. Dotyczyło to wyłącznie szkół podstawowych, które mogły włączyć się w duchowe przygotowanie na tę okoliczność poprzez udział w misjach parafialnych. Ich istotnym elementem mogły być rekolekcje szkolne. Taką możliwość dawało *Rozporządzenie ministra Edukacji Narodowej z 7 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach*⁷⁸.

Odstępstwem od przyjętych zasad była nadzwyczajna forma rekolekcji szkolnych, jaką Referat Katechetyczny musiał wprowadzić dla uczniów w okresie pandemii, w czasie zaostrzonych rygorów sanitarnych. Z tej przyczyny na konferencji dziekanów 31 stycznia 2022 r. informował, że w zaistniałych okolicznościach, podobnie jak w minionym roku szkolnym, alternatywą dla rekolekcji stacjonarnych są rekolekcje online, które zorganizował Referat Katechetyczny i udostępnił w formie retransmisji na kanale YouTube⁷⁹. W roku szkolnym 2020/21 były to materiały pt. *Rekolekcje z Biskupami*. Składały się one z trzech nauk rekolekcyjnych dla młodszych dzieci głoszonych przez bp. Antoniego Długosza oraz trzech konferencji dla

⁷⁴ *Rekolekcje szkolne*, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017) t. 3, s. 34-35.

⁷⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 31.01.2023 r.

⁷⁶ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 27.01.2025 r.

⁷⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.01.2024 r.

⁷⁸ *Rozporządzenie ministra Edukacji Narodowej z 7 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach*, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017) t. 3, s. 74-75.

⁷⁹ Archiwum Kancelarii Kurii Metropolitalnej w Częstochowie (dalej: AKKM). Protokół z Konferencji Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 31.01.2022 r.

dzieci starszych i młodzieży szkół ponadpodstawowych prowadzonych przez bp. Andrzeja Przybylskiego, a w roku szkolnym 2021/22 przygotowane przez Szkołę Nowej Ewangelizacji w Częstochowie.

4. Nauczanie religii w przedszkolu i w szkole

W nurcie katechetycznych zagadnień podejmowanych podczas konferencji dziekanów znalazła się także kwestia problemów organizacyjnych związanych z nauczaniem religii w przedszkolach i szkołach. Jeśli chodzi o przedszkole to sprawy dotyczyły z reguły trzech obszarów tematycznych: nieprawidłowości w zakresie lokowania religii w dziennym planie zajęć, nieorganizowania religii i redukcji religii wyłącznie dla oddziałów starszych. Na zebraniu 20 czerwca 2014 r. tematy te zostały omówione i zinterpretowane w świetle obowiązujących aktów prawnych⁸⁰. Zgromadzeni dziekani dowiedzieli się, że katecheza w przedszkolu nie musi być organizowana po godzinie 13.00, a więc po zakończeniu realizacji podstawy programowej wychowania przedszkolnego (pięciogodzinny blok zajęć). Taka decyzja dyrektorów przedszkoli wynikała ze złej interpretacji przepisów. Zakładali oni, że religia nie wchodzi w ramy wspomnianej podstawy programowej. Ale nawet przy takim założeniu, nie oznaczało to, że musi być koniecznie umieszczona w planie dnia po godzinie 13.00 lub przed rozpoczęciem realizacji tejże podstawy, a więc przed godziną 8.00. Zgodnie z przedstawionym przez wicekuratora Dariusza Wilczaka z Kuratorium Oświaty w Katowicach (także przez inne kuratoria) stanem prawnym:

dyrektor przedszkola, po uzgodnieniu z organem prowadzącym, może także dzielić czas przeznaczony na realizację podstawy programowej wychowania przedszkolnego zajęciami katechezy, w takim przypadku wydłuża się czas bezpłatnego pobytu dziecka w przedszkolu o czas trwania religii, najczęściej do 13.30 tak, aby umożliwić realizację podstawy programowej wychowania przedszkolnego w czasie co najmniej 5-godzin dziennie (Pismo SE.WR.JK.0717/126/09 z 22.09.2009)⁸¹.

Uzupełnieniem tych słów było stanowisko Grażyny Płoszajskiej, która jako przedstawiciel Ministerstwa Edukacji Narodowej na zebraniu dyrektorów wydziałów katechetycznych (13.06.2014) stwierdziła, że w przedszkolu przeznacza się 30% z zajęć z dziećmi na zajęcia dydaktyczne, w ramach których można nauczać religii. Oznaczało to, że nauczanie religii w przedszkolu nie musi odbywać się przed ani po zajęciach związanych z realizacją podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Zajęcia te mogą odbywać się w innym czasie. Zaznaczyła, że należy przyjąć rozwiązania najbardziej odpowiednie dla dzieci i rodziców, a także dla organizacji pracy przedszkola⁸².

⁸⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

⁸¹ Tamże.

⁸² Tamże.

Dyrektor Referatu Katechetycznego przypomniał też dziekanom, że naukę religii w przedszkolach organizuje się, w ramach planu zajęć przedszkolnych, na życzenie rodziców (opiekunów prawnych) dla wychowanków w grupie nie mniejszej niż siedem osób. Jeśli chodzi o dzieci w wieku 3-4 lat to czas trwania takich zajęć wynosi około 15 minut, a w przypadku dzieci w wieku 5-6 lat około 30 minut. Oczywiście nauka religii w przedszkolu musiała odbywać się w takim samym wymiarze godzin, jak w szkołach, czyli w wymiarze dwóch zajęć przedszkolnych. Zaaapelował, aby dziekani uzmysłowili rodzicom w swoich parafiach, że przedszkole ma obowiązek zorganizowania dla ich dzieci lekcji religii, bo często o tym nie wiedzieli i mogli sądzić, iż są one przeznaczone wyłącznie dla grup starszych. Pojawiały się bowiem sygnały, że w niektórych przedszkolach jest wyłącznie jedna godzina zajęć z religii, a w niektórych oddziałach nie ma w ogóle. Z tej racji poprosił dziekanów (a przez nich wszystkich duszpasterzy), aby dokładnie sprawdzili, ile jest oddziałów w przedszkolach na terenie parafii i czy we wszystkich prowadzone są lekcje religii. W razie zaobserwowania jakichś nieprawidłowości mieli osobiście interweniować lub zgłaszać nadużycia w Referacie Katechetycznym⁸³.

Na tej samej konferencji (20.06.2014) debatowano nad problemami katechetycznymi w szkole podstawowej, szczególnie nad kwestią łączenia klas. Dyrektor Referatu Katechetycznego przedstawił stanowisko Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w tej sprawie z 9 kwietnia 2013 r., a mianowicie, że: minimalna liczba uczniów w danej klasie (oddziale) – dla której należy zorganizować oddzielną lekcję religii – to 7 osób. Dopiero poniżej tej granicy klasy mogą być łączone i to w określonych przypadkach, to znaczy, jeśli wszystkie przedmioty w szkole nauczane są w klasach łączonych. W sytuacji, gdy miało to dotyczyć tylko nauczania religii i przedmiotów spoza ramowego planu nauczania lub przedmiotów typu: muzyka, plastyka, nie ma na to zgody⁸⁴.

Stwierdził jednak, że trzeba spojrzeć na to zagadnienie szerzej, bowiem szkoły, organizując nauczanie w klasach łączonych, kierują się *Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół*, który zawiera ramowy statut szkoły podstawowej (Załącznik nr 2 do Rozporządzenia). W statucie tym zapisano, iż: „W szkołach działających w szczególnie trudnych warunkach demograficznych lub geograficznych, w zakresie danego etapu edukacyjnego, dopuszcza się organizację nauczania części zajęć edukacyjnych w klasach łączonych (...)”⁸⁵. Następnie wymieniono w nim te zajęcia edukacyjne, które co najmniej w połowie powinny być prowadzone

⁸³ Tamże.

⁸⁴ *Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego KEP w sprawie łączenia klas podczas zajęć z religii*, [w:] J. Korgul, J. Kowalczyk, *Działalność Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2010-2020*, Wrocław 2021, s. 127.

⁸⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

oddzielnie. Na liście tej nie było jednak religii. Lekcja ta (jako fakultatywna) traktowana więc była tak, jak inne przedmioty spoza ramowego planu nauczania.

Relacjonował, że proces **łączenia klas w archidiecezji** przebiega w sposób bardzo zróżnicowany i że jego zasadność należy oceniać w każdym przypadku indywidualnie. Zazwyczaj klasy łączone tworzone w niewielkich wioskach, gdzie z powodu zbyt małej liczby uczniów nie mogły być organizowane pojedyncze oddziały. W takiej sytuacji, tym bardziej, gdy groziło to zamknięciem szkoły, należało brać pod uwagę możliwość prowadzenia lekcji religii dla dwóch, a nieraz nawet trzech klas łącznie. Ponadto wyjaśnił, że w sytuacji, gdy klasy są łączone, automatycznie zmniejsza się liczba godzin przeznaczonych na lekcje religii. W normalnym układzie, dajmy na to dla klasy II i III, przeznaczone byłyby 4 godziny lekcji religii (po 2 godziny tygodniowo dla każdej z nich), po połączeniu tworzyły one jeden oddział, dla którego przyporządkowano 2 godziny tygodniowo. Takie działania prowadziły do zmniejszenia pensum godzin, co skutkowało tym, iż katecheta mógł nie mieć w szkole podstawowej nawet połowy etatu⁸⁶.

Przy tej okazji poruszył też kwestię obowiązku uczestniczenia w lekcjach religii. Wzywał, aby dziekani zachęcali duszpasterzy w swoich dekanatach do przypominania w czasie ogłoszeń parafialnych, pod koniec wakacji, o tym obowiązku. Powołał się przy tym na *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, które stwierdza, że: „Wszyscy katolicy uczęszczający do placówek oświatowych, w których odbywa się nauczanie religii, zobowiązani są w sumieniu uczestniczyć w tych lekcjach. Rodzice dzieci, które nie ukończyły 18 roku życia, mają obowiązek zapisać swe dzieci na lekcje religii”⁸⁷. Zwrócił uwagę, że należy to przypomnieć zwłaszcza rodzicom dzieci klas pierwszych, które rozpoczynały od 1 września trzyletni okres przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św., oraz rodzicom kandydatów do bierzmowania i maturzystom, że lekcja religii jest obowiązkowa dla katolików. Nieuczęszczanie na lekcje religii, np. z powodu wyboru etyki, może skutkować tym, że osoby te nie zostaną dopuszczone do przyjęcia tych sakramentów. Zaznaczył, że można powołać się w tym zakresie na komunikat Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski z 28 sierpnia 2013 r., **w którym stwierdzono, że:**

W związku z rozpoczynającym się rokiem szkolnym Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski przypomina, że przygotowanie do przyjęcia sakramentów świętych: Pierwszej Komunii św., sakramentu pokuty i pojednania oraz bierzmowania odbywa się podczas systematycznej katechezy parafialnej oraz w trakcie lekcji religii w szkole. Wynika z tego jednoznacznie, że uczestnictwo w zajęciach z etyki nie spełnia w żadnym zakresie wymogu przygotowania do wyżej wymienionych sakramentów św. i nie może być respektowane przy podejmowaniu decyzji o wyrażeniu zgody, co do ich przyjęcia⁸⁸.

⁸⁶ Tamże.

⁸⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, s. 68.

⁸⁸ *Komunikat Komisji Wychowania Katolickiego KEP w sprawie przygotowania do sakramentów świę-*

W tym kontekście poruszył również sprawę deklaracji uczestnictwa w lekcji religii. Wyjaśnił, że od 1 września 2014 r. będzie obowiązywać nowelizacja *Rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach z 14 kwietnia 1992 r.*⁸⁹ Zakładała ona między innymi doprecyzowanie formy wyrażania życzenia uczestnictwa w lekcjach religii. Dotychczas wystarczyła ustna deklaracja rodziców bądź prawnych opiekunów czy samych uczniów po uzyskaniu przez nich pełnoletniości. Teraz należało złożyć pisemne oświadczenie, w którym musiało pojawić się imię i nazwisko danej osoby oraz informacja o tym, na jakiego typu zajęcia pragnie uczęszczać: czy na lekcje religii czy etyki, czy też na oba te przedmioty równocześnie. Raz złożone oświadczenie nie musiało być ponawiane, chyba że uczeń zmieniał szkołę.

Ważną sprawą sygnalizowaną na konferencjach, jak chociażby 20 czerwca 2014 r. i 25 czerwca 2015 r., była redukcja etatów. Na taki stan rzeczy miały w tym okresie wpływ takie procesy jak łączenie klas, o czym już wspomniano powyżej, przez co zmniejszał się tygodniowy wymiar godzin lekcji religii oraz zamykanie nierentownych (w ocenie organów prowadzących) szkół, przeważnie w środowisku wiejskim, co z kolei przekładało się na całkowitą utratę zatrudnienia. Referat Katechetyczny informował, że w takich sytuacjach katecheci muszą się liczyć z możliwością zatrudnienia ich poza dotychczasowym miejscem zamieszkania i pracy (poza parafią), w dużych ośrodkach miejskich, gdzie z kolei napotymano na problemy kadrowe przy obsadzaniu etatów katechetycznych⁹⁰.

Taka sytuacja miała miejsce między innymi w roku szkolnym 2019/20. Na konferencji dziekanów 21 czerwca 2019 r. zakomunikowano, że w związku z tym, iż w nowym roku szkolnym schodzą się dwa roczniki: po ósmej klasie i po trzeciej gimnazjum, w szkołach ponadpodstawowych (tzw. średnich) będzie więcej lekcji religii, co miało skutkować zatrudnieniem katechetów, którzy dotychczas utracili etaty lub zwiększeniem tygodniowego wymiaru godzin katechetom czynnym zawodowo. Miało to dotyczyć zwłaszcza Częstochowy i Wielunia, gdzie było największe skupisko szkół średnich⁹¹.

Obsadzanie etatów katechetycznych nastroczało jednak coraz więcej problemów ze względu na niedobory kadrowe. Niestety, proboszczowie po zlikwidowaniu szkół na terenie ich parafii, w których do tej pory katechizowali, nie kontynuowali na ogół pracy w innych szkołach. Jak informował dyrektor Referatu Katechetycznego na zebraniu dziekanów 29 stycznia 2020 r., problem ten pogłębiał się również ze względu

tych, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 103.

⁸⁹ *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach – nowelizacja z 25 marca 2014 r.*, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 86-92.

⁹⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.; ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 25.06.2015 r.

⁹¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

na coraz mniejszą liczbę kleryków w seminarium i studentów w instytucie, co automatycznie przekładało się na stan kadry katechetycznej. Dodatkowo, w niektórych parafiach katecheci przechodzili na emeryturę i nie było już nikogo z katechetów świeckich, kto by kontynuował po nich naukę religii w szkole. W tej sytuacji Referat Katechetyczny apelował, aby nauczanie religii podjęli proboszczowie (jeśli nie byli emerytami) wszędzie tam, gdzie były wakujące etaty, w tych szkołach, które leżały w granicach ich parafii. Sugerował też władzom diecezjalnym, żeby w sytuacji, gdy proboszcz kategorycznie odmawia podjęcia nauczania religii, nastąpiła zmiana na tym urzędzie, tak aby na jego miejsce otrzymał nominację ksiądz, który będzie uczyć religii w szkole⁹².

Rozwiązaniem tego problemu było przygotowanie do pracy katechetycznej nowych kadr. Dyrektor Referatu instruował dziekanów, że proboszczowie powinni zainteresować się terminem przejścia na emeryturę katechety w swojej parafii. Jeśli miało to nastąpić w najbliższym czasie, należało przedsięwziąć jakieś środki. Proponował, by zrobili rekonesans w szkołach na terenie ich parafii wśród nauczycieli innych przedmiotów, posiadających odpowiednie predyspozycje moralne, zachęcając ich do podjęcia nauki w Wyższym Instytucie Teologicznym w Częstochowie na dwuletnich Podyplomowych Studiach Teologiczno-Katechetycznych, aby nabyć w ten sposób wymagane kwalifikacje do nauczania religii w przedszkolach i szkołach. Przedłożył też inną propozycję, a mianowicie naukę w Podyplomowym Studium Katechezy Przedszkolnej przy Wyższym Instytucie Teologicznym. Zwrócił uwagę, że tego typu kształcenie trwa tylko jeden rok, a po jego ukończeniu przedszkolanki (dla nich była przeznaczona tego typu uczelnia teologiczna) zdobywają kwalifikacje do nauki religii w przedszkolu. W ocenie Referatu Katechetycznego było to bardzo dobre rozwiązanie, które gwarantowało dość szybkie uzupełnienie kadry katechetycznej w przedszkolach i zagwarantowanie nauki religii dzieciom⁹³.

Na konferencjach informowano dziekanów także o innych trudnościach związanych z organizacją nauki religii w przedszkolach i szkołach. Dotyczyło to chociażby kwestii frekwencji, a co za tym idzie, narastającej tendencji zmniejszania liczby uczniów uczęszczających na lekcje religii. To z kolei pociągało za sobą problemy związane z układaniem tygodniowego planu zajęć, przesuwaniem religii na pierwsze i ostatnie lekcje, łączeniem klas, w których zadeklarowało chęć uczęszczania na lekcje religii zaledwie kilku uczniów. Zjawisko to pogłębiło się w okresie pandemii, a później systematycznie się nasilało. Mieli tego świadomość dziekani, ponieważ kwestie te omawiano na konferencjach⁹⁴. Na jednej z nich, dokładnie 29 stycznia 2020 r., przedstawiono im dane z *Rocznika Statystycznego Kościoła katolickiego w Polsce* (2020) za rok szkolny 2018/19. Wynikało z nich, że ogólnopolska średnia

⁹² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2020 r.

⁹³ Tamże.

⁹⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

uczestnictwa w lekcjach religii wynosi 88%. Najmniejsze zainteresowanie lekcjami religii odnotowano w szkołach średnich (około 81%), a największe w szkołach podstawowych (94,2%). Jeśli chodzi o diecezje to najwyższy odsetek uczęszczających na religię był w diecezji pelplińskiej (99%), rzeszowskiej (99%) i przemyskiej (98,6%). Na drugim końcu listy lokowały się diecezje: warszawska (74,8%), sosnowiecka (75,2%) i łódzka (77,7%). Natomiast archidiecezja częstochowska zajmowała na ten czas dziewiąte miejsce na 44 diecezje. W województwie śląskim najlepiej w zestawieniu wypadły archidiecezja częstochowska (94,3%) i archidiecezja katowicka (90%). Dalej była diecezja bielsko-żywiecka (88,4%), diecezja gliwicka (85,3%) i na końcu sosnowiecka (75,2%). W archidiecezji częstochowskiej uczęszczało na lekcje religii: w szkołach podstawowych około 97,5% (nieuczęszczających około 1500 uczniów), w szkołach ponadpodstawowych 81% (nieuczęszczających około 6 000 uczniów)⁹⁵. O skali pogłębiającego się problemu w tym zakresie świadczyły statystyki podane na zebraniu dziekanów 27 stycznia 2025 r. Okazało się, że w roku szkolnym 2024/25 średnia frekwencja uczniów na lekcji religii wynosiła już tylko 79,3% (przedszkola – 91,9%, szkoły podstawowe – 92,53%, licea – 44,81%, technika – 48,09%, szkoły branżowe I st. – 47,47%), co było spadkiem w przeciągu zaledwie kilku lat o 18,2%⁹⁶.

Do spraw natury organizacyjnej trzeba też zaliczyć kwestię przekwalifikowania lekcji religii z przedmiotu fakultatywnego na obowiązkowy. Miało to się dokonać przy okazji wprowadzenia do systemu edukacji etyki jako przedmiotu obowiązkowego. O tych planach dziekani dowiedzieli się na konferencji 22 czerwca 2022 r.⁹⁷ Zamierzano wprowadzić te zmiany od 1 września 2023 r. Najpierw – jak przedstawiał to minister Tomasz Rzymkowski z Ministerstwa Edukacji i Nauki na zebraniu dyrektorów Referatów Katechetycznych – etyka miała być wprowadzona do czwartej klasy szkoły podstawowej i pierwszej ponadpodstawowej, a później sukcesywnie miała obejmować kolejne klasy. W praktyce oznaczało to, że w tychże klasach uczeń będzie miał do wyboru: 2 godziny etyki lub 2 godziny religii. W ten sposób miał być zlikwidowany dotychczasowy stan, w którym uczeń miał do wyboru: „lekcja religii” lub „nic”.

Niestety, projekt ten nie doczekał się realizacji, o czym informował dziekanów Referat Katechetyczny na konferencji 20 czerwca 2023 r. Od roku szkolnego 2023/24 zarówno etyka, jak i religia miały nadal należeć do przedmiotów nieobowiązkowych⁹⁸. Mało tego, na zebraniu 18 czerwca 2024 r.⁹⁹, Referat przedstawił zarządzenie resortu oświaty, że od nowego roku szkolnego, tj. 2024/25, ocena z religii i etyki nie

⁹⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2020 r.

⁹⁶ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 27.01.2025 r.

⁹⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.06.2022 r.

⁹⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2023 r.

⁹⁹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 18.06.2024 r.

będzie wliczać się do średniej. Nowe przepisy w tej sprawie miały obowiązywać od 1 września 2024 r. Z kolei na zebraniu 23 czerwca 2025 r. dziekani dowiedzieli się, że w związku z nowym rozporządzeniem ministra edukacji (17.01.2025) w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach tygodniowy wymiar godzin religii w szkołach publicznych, od 1 września 2025 r., będzie zredukowany do jednej godziny tygodniowo (z wyjątkiem przedszkoli), a lekcje te będą planowane bezpośrednio przed lub po obowiązkowych zajęciach edukacyjnych ucznia¹⁰⁰.

5. Katechetyczne duszpasterstwo maturzystów

Przedmiotem wspólnych obrad z dziekanami były również sprawy formacji religijnej uczniów szkół ponadpodstawowych poza miejscem nauki. W pierwszym rzędzie chodziło tu o pielgrzymki maturzystów na Jasną Górę. Dbano, aby ta tradycja, obecna w dziejach diecezji częstochowskiej od jej początku, była nadal kultywowana. Na konferencji 29 stycznia 2016 r. dziekani byli proszeni o przekazywanie w swoich dekanatach aktualnych informacji w tym zakresie. Referat Katechetyczny powiadamiał dziekanów o terminach pielgrzymek i programie. Zazwyczaj była to druga sobota Wielkiego Postu, a na program składała się na ogół wspólna Eucharystia oraz spotkanie ewangelizacyjne. Przed pielgrzymką należało przesłać do Referatu następujące dane: adres szkoły, imię i nazwisko organizatora pielgrzymki z ramienia szkoły oraz liczbę zadeklarowanych maturzystów¹⁰¹. Z czasem przygotowano specjalny elektroniczny formularz za pomocą którego zgłaszano szkoły¹⁰². Nierzadko tego typu pielgrzymki były łączone z ważnymi wydarzeniami kościelnymi i stanowiły duchowe przygotowanie do nich. Przykładem tego była pielgrzymka 5 marca 2015 r., która stanowiła wstępne przygotowanie do Światowych Dni Młodzieży w Krakowie. Na zebraniach Referat prosił dziekanów o zmotywowanie w dekanatach księży katechetów i duszpasterzy do zorganizowania tej pielgrzymki ze szkół i parafii oraz do postarania się, aby jak największa liczba maturzystów w niej uczestniczyła¹⁰³.

Ponieważ zdarzały się sytuacje, że w pielgrzymce brali udział maturzyści, ale bez swoich katechetów, dlatego na konferencji dziekanów 26 stycznia 2017 r. Referat Katechetyczny apelował poprzez dziekanów do duchowieństwa, żeby uczestniczyli w niej nie tylko uczniowie, ale również wszyscy katecheci uczący religii w szkołach z maturą. Zachęcano do zadbania o religijny wymiar pielgrzymki już w trakcie podróży, jak i w samym jasnogórskim sanktuarium. Proszono też o przypomnienie

¹⁰⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2025 r.

¹⁰¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

¹⁰² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.

¹⁰³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.

młodzieży, by przed pielgrzymką skorzystała z sakramentu pokuty i pojednania¹⁰⁴. Sugerowano podczas zebrania 31 stycznia 2023 r.¹⁰⁵, 22 stycznia 2024 r.¹⁰⁶ oraz 27 stycznia 2025 r.¹⁰⁷, aby w zorganizowaniu pielgrzymek pomogli proboszczowie tych parafii, na terenie których znajdowały się szkoły ponadpodstawowe.

W roku szkolnym 2021/22 oraz 2022/23, ze względu na pandemię COVID-19, pielgrzymka maturzystów musiała przybrać odmienną formę niż do tej pory. Wiadomość o zmianie dotychczasowej formuły przekazano dziekanom na konferencji 31 stycznia 2022 r.¹⁰⁸ Jak zwykle w czasie pielgrzymki została odprawiona Msza św. (13.03.2021; 12.03.2022), tym razem w kaplicy Matki Bożej na Jasnej Górze (nie w bazylice), którą celebrował metropolita częstochowski abp Wacław Depo. Z powodu ograniczeń spowodowanych pandemią, większość maturzystów w pielgrzymce mogła uczestniczyć za pośrednictwem transmisji internetowej i telewizyjnej. Na Jasnej Górze była obecna tylko delegacja młodzieży z IX Liceum Ogólnokształcącego im. C. K. Norwida w Częstochowie wraz z katechetą ks. Wojciechem Radolińskim, pozostali uczestnicy pielgrzymki łączyli się z nimi duchowo, uczestnicząc w liturgii i wspólnej modlitwie online¹⁰⁹.

6. Programy i podręczniki katechetyczne

Na konferencji dziekanów 20 czerwca 2014 r. pojawił się komunikat, że od przyszłego roku szkolnego (2014/15) będą obowiązywać na wszystkich etapach edukacyjnych i we wszystkich klasach, nowe programy, a co za tym idzie, nowe podręczniki do nauki religii¹¹⁰. Ta problematyka wpisywała się w szeroki wachlarz zagadnień katechetycznych podejmowanych na zebraniach dziekanów.

Trzeba jednak nadmienić, że chociaż były to kwestie niezwykle ważne dla praktyki katechetycznej, nie zaliczały się jednak do wiodących tematów na konferencjach organizowanych dla dziekanów. Na taki stan rzeczy miały wpływ dwa czynniki. Pierwszy związany był z tym, że ogromna większość z nich nie katechizowała, więc te zagadnienia nie dotyczyły ich bezpośrednio. Nie było więc potrzeby przekazywania im fachowej wiedzy z zakresu treści programowych i procedur wprowadzania nowych programów i podręczników do nauki religii. Niemniej jednak sygnalizowano te kwestie, aby za ich pośrednictwem dotarły do księży katechetów w dekanatach, żeby byli dla nich przypomnieniem i mobilizacją do wdrożenia ich w taki sposób, jak to

¹⁰⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.

¹⁰⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 31.01.2023 r.

¹⁰⁶ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.01.2024 r.

¹⁰⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 27.01.2025 r.

¹⁰⁸ AKKM. Protokół z Konferencji Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – 31.01.2022 r.

¹⁰⁹ *Pielgrzymka maturzystów*, „Biuletyn Katechetyczny 2021/2022” (2021) t. 7, s. 15; *Pielgrzymka maturzystów*, „Biuletyn Katechetyczny 2022/2023” (2022) t. 8, s. 16.

¹¹⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

przewidział Referat Katechetyczny. Drugą przesłanką przemawiającą za tym, żeby nie omawiać tych spraw szczegółowo na zebraniach dziekanów była świadomość tego, że kwestie związane z programami i podręcznikami do nauki religii będą przedmiotem konferencji katechetycznej przed nowym rokiem szkolnym, na której ta problematyka była kluczowa i dogłębnie relacjonowana przez Referat Katechetyczny. Ponadto od 2014 r. dyrektor Referatu Katechetycznego opracował periodyk *Biuletyn Katechetyczny* (wydawany w formie drukowanej jako rocznik), w którym przewidywał stałą rubrykę poświęconą programom i podręcznikom katechetycznym¹¹¹.

7. Świadcstwo ukończenia katechizacji

Podczas konferencji 26 stycznia 2017 r. zajęto się sprawą świadectw ukończenia katechizacji w zakresie szkół ponadgimnazjalnych (później ponadpodstawowych)¹¹². Referat Katechetyczny informował, że opracował jednolite świadectwa nauki religii dla uczniów ostatnich klas ponadgimnazjalnych (szkoły licealne, techniczne i zawodowe). Przyjęto do wiadomości fakt, że każdy uczeń, kończący tego typu szkołę, powinien otrzymać od katechety takie świadectwo, które należało przedłożyć w kancelarii parafialnej, podejmując czynności kanoniczne przed zawarciem sakramentu małżeństwa. Przypomniano zebranym, że podczas spisywania protokołu przedmałżeńskiego pojawia się pytanie o świadectwo religii z ostatniej klasy. Jeśli uczeń nie chodził na lekcje religii, to oczywistym było, że nie mógł wykazać się tego typu dokumentem. W takiej sytuacji – w ocenie Referatu – powinien on uzupełnić zakres materiału przewidziany na tę klasę w inny sposób (indywidualne przyswojenie materiału z zakresu ostatniej klasy szkoły ponadgimnazjalnej zakończone egzaminem, udział w cyklu katechez podejmujących tę problematykę w parafii itp.) przed zawarciem małżeństwa.

Do tego tematu wrócono ponownie na zebraniu 29 stycznia 2018 r.¹¹³ Ponieważ była to nowa praktyka w archidiecezji, jej tempo wdrażania było dość powolne. Dziekanów zobligowano, aby podjęli tę kwestię na zebraniach dekanalnych i zmotywowali katechetów do wydania uczniom, finalizującym edukację w szkole, świadectw ukończenia katechizacji w zakresie szkoły ponadgimnazjalnej. Oznaczało to, że powinni je otrzymać uczniowie nie tylko klas maturalnych (liceum i technikum), ale także ci uczęszczający do trzecich klas zasadniczych szkół zawodowych (branżowych). Przypomniano, że jeśli uczeń nie uczęszczał na religię w klasie programowo niższej, może uzyskać takie świadectwo tylko pod warunkiem, że w sposób uzgodniony z katechetą zaliczy zaległy materiał nauczania.

¹¹¹ *Programy i podręczniki do katechizacji*, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2024) t. 1, s. 34-51.

¹¹² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.

¹¹³ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2018 r.

8. Konferencje katechetyczne przed nowym rokiem szkolnym

Tradycją w archidiecezji częstochowskiej było organizowanie konferencji katechetycznych rozpoczynających kolejny rok szkolny. Do 2014 r. odbywały się one dla duchowieństwa w czterech rejonach duszpasterskich. Jednak od roku szkolnego 2014/15 wypracowano inną formułę, o czym poinformował dziekanów dyrektor Referatu Katechetycznego na zebraniu 20 czerwca 2014 r.¹¹⁴ Teraz miały to być spotkania wyłącznie dla księży katechizujących, a nie jak dotychczas dla wszystkich kapłanów, w tym samym terminie i miejscu. Na ogół był to piątek lub sobota w ostatnim tygodniu wakacji lub w pierwszym tygodniu rozpoczynającego się nowego roku szkolnego. Natomiast miejscem obrad było seminarium duchowne lub aula instytutu. Osobno zorganizowano konferencję dla katechetów świeckich oraz braci i siostr zakonnych. Była to sposobność do omówienia ważnych spraw związanych z prawodawstwem i organizacją nauczania religii oraz duszpasterstwa katechetycznego, zapoznania z agendą planowanych wydarzeń w nowym roku szkolnym, przedłożenia istotnych komunikatów związanych z formacją metodyczną i duchową katechetów, a także do podziękowania katechetom przechodzącym na emeryturę. Referat Katechetyczny niemalże na każdym zebraniu dziekanów, zwłaszcza tym czerwcowym, informował o terminie i miejscu konferencji przed nowym rokiem szkolnym, prosząc dziekanów o przekazanie tych wiadomości podczas zebrań w dekanatach, po to, aby wszyscy katechizujący mogli tak zaplanować czas urlopów, żeby w niej uczestniczyć. Tego typu konferencje miały charakter obligatoryjny, musieli w niej brać udział wszyscy katecheci czynni zawodowo.

Wyjątek stanowiła konferencja katechetyczna 31 sierpnia 2019 r., na której mieli być obecni wszyscy duszpasterze oraz katecheci. Na zebraniu 21 czerwca 2019 r. zostali o tym poinformowani dziekani, którzy z kolei mieli zawiadomić wszystkich księży kondekanalnych¹¹⁵. W tym czasie miało bowiem dojść do prezentacji *Zasad prewencji i postępowania w pracy wychowawczej i duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą w archidiecezji częstochowskiej*¹¹⁶. Podczas konferencji postanowiono przedstawić główne założenia tego dokumentu, a mianowicie: kodeks zachowań wobec małoletnich oraz procedury postępowania w sytuacji ujawnienia ich wykorzystania. Co oznaczało, że spotkanie katechetyczne w sierpniu będzie miało charakter krótkiego szkolenia, po którym każdy z kapłanów będzie musiał podpisać deklarację będącą zobowiązaniem przestrzegania zasad prewencji. Deklaracje te – zgodnie z załoženiami polskiego episkopatu – miały być złożone w aktach osobowych kapłanów i przechowywane w Kurii Metropolitalnej w Częstochowie.

¹¹⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

¹¹⁵ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

¹¹⁶ *Zasady prewencji i postępowania w pracy wychowawczej i duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą w archidiecezji częstochowskiej*, „Biuletyn Katechetyczny 2019/2020” (2019) t. 5, s. 110-120; *Zasady prewencji i postępowania w pracy wychowawczej i duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą w archidiecezji częstochowskiej*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2022.

Konferencje miały na ogół charakter stacjonarny, w wytypowanym miejscu. Format ten musiał ulec zmianie w okresie pandemii, wtedy też zorganizowano konferencję katechetyczną przed rokiem szkolnym 2020/21 w formule zdalnej, czyli online. Poinformowano o tym dziekanów na zebraniu 20 czerwca 2020 r., prosząc o przekazanie tych wiadomości katechetom w dekanatach. Warunkiem udziału w konferencji 29 sierpnia 2020 r. była wcześniejsza, obowiązkowa rejestracja na stronie internetowej Referatu Katechetycznego (www.katecheza.archiczesz.pl). Szczegółowe informacje dotyczące konferencji oraz link do transmisji internetowej miały być przekazane w mailu zwrotnym po rejestracji¹¹⁷.

9. Msza św. na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego

Posiedzenie dziekanów 20 czerwca 2014 r. było okazją do zaanonsowania im, że od 1 września 2014 r. ulegnie zmianie formuła organizowania Mszy św. na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego¹¹⁸. Do tej pory uczniowie, katecheci, nauczyciele i wychowawcy byli zapraszani na wspólną Eucharystię do bazyliki jasnogórskiej lub na błonia przed klasztorem. Często terminy ich odprawiania dublowały się z terminami Mszy św. organizowanych w parafiach na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego. A jeśli nawet nie pokrywały się, to w praktyce oznaczało to, że niektórzy uczniowie i katecheci brali udział w Mszach św. z tych okazji zarówno w parafii, jak i na Jasnej Górze. Zazwyczaj wyglądało to w ten sposób, że wszyscy uczniowie uczestniczyli w Mszach św. na rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego w swoich parafiach, a na Jasną Górę wysyłano jedynie reprezentantów, którymi byli przeważnie ministranci i wytypowani duszpasterze. W efekcie, w tych ostatnich, niewiele osób brało udział, zwykle przedstawiciele zaledwie kilku parafii i to wyłącznie z samej Częstochowy, spoza niej w zasadzie nie było żadnych zainteresowanych. W związku z tym postanowiono, że od nowego roku szkolnego 2014/15 zmieni się formuła tych modlitewnych spotkań. Zdecydowano, że nie będzie to, jak dotychczas, wyłącznie Jasna Góra, ale parafie archidiecezji. Metropolita częstochowski wyraził bowiem pragnienie przewodniczenia tego typu liturgii w tych parafiach, które będą miały takie życzenie, odprawiając w nich Mszę św. na rozpoczęcie bądź zakończenie roku szkolnego. Te parafie miały się zmieniać rotacyjnie każdego roku, a sprawy te miał pilotować i organizować Referat Katechetyczny.

10. Ankiety katechetyczne

W archidiecezji częstochowskiej katecheci świeccy i duchowni (nawet będący w szkole na czasowym zastępstwie) mieli obowiązek wypełniania corocznej ankiety

¹¹⁷ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2020 r.

¹¹⁸ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.

katechetycznej. Korzystali przy tym z gotowych formularzy opracowanych przez Referat Katechetyczny, najpierw papierowych, a następnie elektronicznych. Na jednej stronie znajdowały się informacje dotyczące szkoły (adres, rodzaj szkoły, liczba klas i uczniów uczęszczających oraz nieuczęszczających na religię), natomiast na odwrocie ulokowano szablon tygodniowego planu zajęć, który należało uzupełnić wpisując lekcje religii. Katecheci byli zobowiązani dostarczyć je do Referatu Katechetycznego do końca września danego roku szkolnego. Było to niezwykle ważne i konieczne dla tworzenia aktualnych statystyk katechetycznych, które należało przysyłać Stolicy Apostolskiej i do Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, a także pomocne przy planowaniu wizytacji katechetycznych.

Niestety, dość często zdarzały się zaniedbania w tej materii, dlatego Referat Katechetyczny poprzez dziekanów napominał katechetów, którzy w oznaczonym czasie nie nadsyłali ankiet. Na konferencji 29 stycznia 2018 r. dziekani otrzymali wykaz szkół w danym dekanacie, z których nie dostarczono sprawozdań oraz nazwiska katechetów odpowiedzialnych za taki stan rzeczy. Referat Katechetyczny poinformował ich, że skieruje do wymienionych katechetów pisemne upomnienia, które będzie figurować w ich aktach personalnych. Ponadto poproszono dziekanów i proboszczów o podjęcie z katechetami rozmów dyscyplinujących i zobowiązujących ich do niezwłocznego przekazania ankiet do Referatu Katechetycznego¹¹⁹. Komunikaty tego typu pojawiały się na kolejnych zebraniach, a dziekani otrzymywali wykaz parafii i szkół leżących w ich granicach, które nie dostarczyły w określonym czasie ankiet katechetycznych¹²⁰.

Problem ten dotyczył w znacznej mierze księży katechetów, a w mniejszym zakresie świeckich nauczycieli religii. Podczas konferencji 31 stycznia 2023 r. dziekani dowiedzieli się, że pomimo ponagień wielu katechetów nie dopełniło tego obowiązku. Na 240 księży, którzy uczyli religii w tym okresie, aż 47 nie przysłało sprawozdań, czyli około 20%. Wśród katechetów świeckich nie przekazało sprawozdań około 9% (40 na 430 osób). Taki stan rzeczy nie pozwalał realnie opracować danych statystycznych dla ośrodków kościelnych, a w dodatku utrudniało to także planowanie obsady kadry katechetycznej na nowy rok szkolny. W tej sytuacji Referat Katechetyczny ponownie zaapelował do dziekanów o przypomnienie katechetom o obowiązku przesłania ankiet¹²¹. W omawianym okresie ostatnie tego typu przypomnienie zostało przedłożone dziekanom 23 czerwca 2025 r. Z komunikatu Referatu Katechetycznego wynikało, że rzeczonych ankiet za rok szkolny 2024/25 nie przysłało aż 121 katechetów, z czego 84 było duchownymi, a 37 świeckimi. Zainteresowanym przesyłano drogą elektroniczną link do ankiety katechetycznej, a dziekanom przekazano nawet kod QR, aby ułatwić pobieranie formularzy i odsyłanie ich po

¹¹⁹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2018 r.

¹²⁰ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.; 29.01.2020 r.

¹²¹ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 31.01.2023 r.

wypełnieniu do Referatu. Dziekani byli poproszeni o przynaglenie katechetów w ich dekanatach do przesłania zaległych ankiet i do przekazania im powyższego kodu¹²².

11. Sympozja katechetyczne

Bardzo rzadko na konferencjach dziekanów podejmowano kwestię sympozjów katechetycznych. To zagadnienie wchodziło raczej w zakres spraw ukierunkowanych wyłącznie na katechetów, ze względu na podejmowaną problematykę, która była nawiązana na różnego typu aspekty pracy nauczycieli religii oraz na podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych. Nieraz poruszano ten temat wśród dziekanów, gdy był powiązany z ważnymi wydarzeniami Kościoła powszechnego lub z krajowym programem duszpasterskim, który miał być realizowany w parafiach. Przykładem tego mogą być chociażby zebrania z 24 września 2016 r.¹²³ z 21 czerwca 2019 r.¹²⁴, na których dziekani (i duszpasterze w dekanatach) zostali zaproszeni na sympozja katechetyczne. W pierwszym przypadku było ono poświęcone miłosierdziu Bożemu, z racji Roku Miłosierdzia ogłoszonego przez papieża Franciszka w 2016 r., a w drugim – Eucharystii (o czym wspomniano już powyżej), ponieważ temu sakramentowi poświęcono program duszpasterski i katechetyczny (na lata 2019-2022)¹²⁵.

Temat sympozjum katechetycznego został też podjęty na konferencji 22 czerwca 2018 r.¹²⁶ Tym razem okazją do jego poruszenia stał się srebrny jubileusz sakry biskupiej bp. Antoniego Długosza (od 1993 r. biskup pomocniczy diecezji częstochowskiej). Z tej racji ówczesny dyrektor Referatu Katechetycznego podjął się zorganizowania sympozjum ku czci jubilata. Dziekani zostali zaproszeni na tę uroczystość, a zarazem poproszeni o przekazanie zaproszenia wszystkim kapłanom w dekanatach. Sympozjum nabrało charakteru ogólnopolskiego i stało się platformą spotkania niemalże wszystkich krajowych środowisk katechetycznych z bardzo licznym udziałem duchowieństwa diecezjalnego oraz katechetów. Miało miejsce 21 stycznia 2019 r.¹²⁷ w auli seminaryjnej, a w jego programie znalazły się: laudacje, referaty, koncert i prezentacja publikacji dedykowanej biskupowi¹²⁸.

¹²² ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2025 r.

¹²³ AKKM. Protokół z Konferencji Księża Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 24.09.2016 r.

¹²⁴ ARK. Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.

¹²⁵ Zob. *Bądźcie świadkami miłosierdzia*, red. R. Ceglarek, A. Kuliberda, Częstochowa 2017; *Teologiczne refleksje wokół tajemnicy wiary*, red. R. Ceglarek, P. Maciaszek, Częstochowa 2020.

¹²⁶ AKKM. Protokół z Konferencji Księża Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 22.06.2018 r.

¹²⁷ „Służyć (z) miłością”. *Sympozjum katechetyczne z okazji srebrnego jubileuszu sakry biskupiej bp. A. Długosza*, „Biuletyn Katechetyczny 2018/2019” (2018) t. 4, s. 30.

¹²⁸ *Służyć (z) miłością. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi dr. hab. Antoniemu Długoszowi w dwudziestą piątą rocznicę sakry biskupiej*, red. R. Ceglarek, Z. Marek, N. Piłka, A. Walulik, Częstochowa 2019.

Zakończenie

W wielu dokumentach kościelnych zwraca się uwagę na fakt, aby biskupi chętnie wsłuchiwali się w głos swojego prezbiterium oraz zasięgali rady i opinii kapłanów w sprawach dotyczących dobra diecezji i potrzeb związanych z realizacją aktualnych wyzwań duszpastersko-katechetycznych. Jak podkreśla dekret promulgujący *Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*, niewątpliwie do grona tych duchownych wspierających biskupa diecezjalnego w wykonywaniu pasterskiej posługi, szczególną rolę spełniają dziekani, stojący na czele zespołu kilku sąsiednich parafii, złączonych ze sobą więzami regionalnymi i wspierających się wzajemnie w dziele uświęcania Ludu Bożego. Dziekani jako przedstawiciele prezbiterium należą zarazem do najbliższych i najbardziej zaufanych współpracowników biskupa, który odpowiedzialny za wszystkich wiernych swojego Kościoła partykularnego pragnie poznać ich radości i troski, zaradzić trudnościom i nieść właściwą pomoc potrzebującym¹²⁹.

Właściwym forum do realizacji tych postulatów były konferencje księży dziekanów. Były one doskonałą okazją do wymiany myśli, wzajemnych inspiracji, prezentacji projektów duszpastersko-katechetycznych, popularyzacji nauczania i wychowania religijnego, przekazywania informacji w sprawach nauczania religii w szkołach i katechezy parafialnej, komunikowania o problemach i ważnych wydarzeniach wpisujących się w strategię działań katechetycznych adresowanych do dzieci i młodzieży. Analiza wszystkich protokołów z konferencji dziekanów archidiecezji częstochowskiej prowadzi do konstatacji, że śmiało można przyjąć, iż ich charakterystycznym rysem, w ostatniej dekadzie, były kwestie katechetyczne i to w różnych konfiguracjach. Wiele aspektów z dziedziny organizacji nauczania religii w szkole i katechezy w parafii oraz duszpasterstwa katechetycznego było bowiem omawianych i konsultowanych na wspólnych zebraniach, a poprzez dziekanów przekazywanych do duchowieństwa i katechetów w dekanatach, a następnie wdrażanych pod ich kuratelą i nadzorem w życie w ramach zaplanowanych działań duszpastersko-katechetycznych. Konferencje dziekanów miały więc nie tylko wymiar sprawozdawczo-informacyjny, ale były też przestrzenią do inspirowania i motywowania do większej aktywności w sprawach katechetycznych w odniesieniu do środowiska szkolnego i parafialnego, planowania działań duszpastersko-katechetycznych oraz ich ujednoliceniu w archidiecezji częstochowskiej.

Większość z poruszanych na konferencjach dziekanów kwestii katechetycznych doczekała się praktycznej realizacji. Przyniosły one pozytywne rezultaty w wielu aspektach. Na pewno zaliczyć do nich można uporządkowanie i ujednolicenie sprawy organizacji rekolekcji szkolnych w całej archidiecezji częstochowskiej,

¹²⁹ Dekret promulgujący „Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej”, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2009) nr 10, s. 3-5.

unormowanie procesu przygotowania do pierwszej spowiedzi i Komunii św. oraz bierzmowania poprzez wprowadzenie określonych wymagań i procedur, dostarczenie narzędzi niezbędnych do prowadzenia tego przygotowania w formie praktycznych materiałów dla kandydatów do przyjęcia tych sakramentów, dla duszpasterzy i katechetów, uświadomienie zakresu obowiązków dziekana i proboszcza w dziedzinie odpowiedzialności za sposób organizacji lekcji religii w szkole i katechezy w parafii oraz innych przedsięwzięć związanych z duszpasterstwem katechetycznym, a co za tym idzie częstsze raportowanie tych spraw w Referacie Katechetycznym i ich konsultowanie czy też popularyzowanie pielgrzymki maturzystów na Jasną Górę i większe zaangażowanie w celu zwiększenia w niej uczestnictwa.

Zazwyczaj przy wdrażaniu nowych rozwiązań pojawiają się jakieś mankamenty. Dotyczy to także omawianych działań katechetycznych, przedkładanych na konferencjach dziekanów. Trudności te można tłumaczyć uwarunkowaniami społeczno-politycznymi, tendencjami związanymi z rezygnacją z lekcji religii i odchodzeniem z Kościoła, ale w znacznej mierze wynikają one z zaniechań, za którymi stoją konkretni duszpasterze i katecheci. Niestety część z nich redukuje formację związaną z przygotowaniem do pierwszej spowiedzi i Komunii św. oraz bierzmowania do ewidencjonowania praktyk religijnych, rezygnując z prowadzenia katechezy parafialnej i różnych form duszpasterstwa katechetycznego, ograniczając pracę z dziećmi i młodzieżą do kwestii formalnych. Wielką rolę w zmienianiu mentalności w tym zakresie mają do odegrania dziekani, którzy w ramach dekanatu nie tylko nadzorują kwestie duszpastersko-katechetyczne, ale poprzez indywidualne spotkania z duszpasterzami i katechetami oraz wspólne konferencje dekanalne, mogą korygować pewne negatywne postawy, motywować do większej aktywności, pokazywać obowiązujące procedury, informować o aktualnych rozwiązaniach, by finalnie wpływać na wzrost odpowiedzialności za dzieło katechizacji w poszczególnych parafiach. W tym kontekście konferencje dziekanów nabierają szczególnego znaczenia, w wymiarze katechetycznym nakreślają kierunki działań oraz motywują, by w sposób systematyczny, spójny i skoordynowany integrować różne procesy katechetyczne w dekanatach oraz mobilizować duszpasterzy do coraz większej staranności w tych sprawach, aby katechizacja realizowana na terenie powierzonej im wspólnoty była powiązana z wytycznymi diecezjalnymi, a przez to nie podlegała jakimkolwiek formom subiektywizmu w pełnieniu świętej posługi wychowawcy w wierze.

Bibliografia

Źródła archiwalne

Archiwum Referatu Katechetycznego:

Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2014 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 04.02.2015 r. (Projekt do konsultacji).
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 25.06.2015 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2016 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 26.01.2017 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2017 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2018 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 24.01.2019 r. (Projekt do konsultacji).
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2019 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 29.01.2020 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2020 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 21.06.2021 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.06.2022 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 31.01.2023 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 20.06.2023 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 22.01.2024 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 18.06.2024 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 27.01.2025 r.
Zebranie księży dziekanów – Częstochowa, 23.06.2025 r.

Archiwum Kancelarii Kurii Metropolitalnej w Częstochowie:

Protokół z Konferencji Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 24.09.2016 r.
Protokół z Konferencji Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 22.06.2018 r.
Protokół z Konferencji Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej – Częstochowa, 31.01.2022 r.

Źródła drukowane

Bierzmowanie „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 59-71.
Bierzmowanie, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2015), nr 9, s. 7-10.

- Dekret promulgujący „Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej”, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2009) nr 10, s. 3-5.*
- Dekret wprowadzający Instrukcję duszpastersko-katechetyczną w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2015) nr 9, s. 3.*
- Instrukcja duszpastersko-katechetyczna w sprawie przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2015) nr 9, s. 24-28,*
- Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2021.*
- Instrukcja o przygotowaniu dzieci do pierwszej spowiedzi i Komunii św. w archidiecezji częstochowskiej (nowelizacja), „Biuletyn Katechetyczny 2021/2022” (2021) t. 7, s. 57-64.*
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Kraków 2010.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, *Program nauczania religii rzymskokatolickiej w przedszkolach i szkołach*, Częstochowa 2019.
- Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski, Rada do Spraw Rodziny Konferencji Episkopatu Polski, *Program katechezy parafialnej młodzieży szkół ponadgimnazjalnych*, Kraków 2004.
- Komunikat Komisji Wychowania Katolickiego KEP w sprawie przygotowania do sakramentów świętych, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015), t. 1, s. 103.*
- Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium katechetyczne Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2001.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010.
- Konferencja Episkopatu Polski, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Częstochowa 2018.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, Poznań 1998.
- Oświadczenie Komisji Wychowania Katolickiego KEP w sprawie łączenia klas podczas zajęć z religii, [w:] J. Korgul, J. Kowalczyk, Działalność Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2010-2020*, Wrocław 2021, s. 127.
- Papieska Rada ds. Krzewienia Nowej Ewangelizacji, *Dyrektorium o katechizacji*, Kielce 2020.
- Programy i podręczniki do katechizacji, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2024) t. 1, s. 34-51.*
- Rekolekcje szkolne, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017) t. 3, s. 34-35.*
- Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z 14 kwietnia 1992 roku w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach*

- i szkołach – nowelizacja z 25 marca 2014 r.*, „Biuletyn Katechetyczny 2015/2016” (2015) t. 1, s. 86-92.
- Rozporządzenie ministra Edukacji Narodowej z 7 czerwca 2017 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach*, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017) t. 3, s. 74-75.
- Statut Księży Dziekanów Archidiecezji Częstochowskiej*, „Okólnik Kurii Metropolitalnej w Częstochowie” (2009) nr 10, s. 5-17.
- Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania dzieci do przyjęcia i przeżywania sakramentu pokuty i pojednania oraz Pierwszej Komunii Świętej*, [w:] J. Korgul, J. Kowalczyk, *Działalność Komisji Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski w latach 2010-2020*, Wrocław 2021, s. 111-120.
- Wskazania Konferencji Episkopatu Polski dotyczące przygotowania do przyjęcia sakramentu bierzmowania*, „Biuletyn Katechetyczny 2017/2018” (2017) t. 3 s. 78-85.
- Zasady prewencji i postępowania w pracy wychowawczej i duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą w archidiecezji częstochowskiej*, „Biuletyn Katechetyczny 2019/2020” (2019) t. 5, s. 110-120.
- Zasady prewencji i postępowania w pracy wychowawczej i duszpasterskiej z dziećmi i młodzieżą w archidiecezji częstochowskiej*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2022.

Opracowania

- „Służyć (z) miłością”. *Symposium katechetyczne z okazji srebrnego jubileuszu sakry biskupiej bp. A. Długosz*, „Biuletyn Katechetyczny 2018/2019” (2018) t. 4, s. 30.
- Bądźcie świadkami miłosierdzia*, red. R. Ceglarek, A. Kuliberda, Częstochowa 2017.
- Ceglarek R., *Boży Baranek. Pamiątka Pierwszej Komunii Świętej*, Częstochowa 2016.
- Ceglarek R., *Boży Baranek. Pierwsza Komunia Święta. Materiały dla katechetów i duszpasterzy*, Częstochowa 2019.
- Ceglarek R., *Katecheza parafialna młodzieży szkół ponadgimnazjalnych w archidiecezji częstochowskiej w świetle Wskazań Duszpasterskich z 2005 r.*, „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 84 (2010) nr 1-3, s. 139-158.
- Ceglarek R., *Przygotowanie do sakramentu bierzmowania w archidiecezji częstochowskiej w myśl Wskazań duszpasterskich z 1996 r.*, „Wiadomości Archidiecezji Częstochowskiej” 82 (2008) nr 11-12, s. 133-144.
- Ceglarek R., *W trosce o katechetyczne przygotowanie dzieci do przyjęcia sakramentów pokuty i pojednania oraz Eucharystii*, [w:] *Ku Chrystusowi Odkupicielowi*

- człowieka. *Księga pamiątkowa z okazji 10-lecia posługi pasterskiej abp. Wacława Tomasza Depo w archidiecezji częstochowskiej 2012-2022*, red. A. Przybylski, M. Trojanowski, Częstochowa 2022, s. 81-104.
- Dzienniczek kandydata do bierzmowania. Mocni Duchem*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.
- Dziennik spotkań formacyjnych. Bierzmowanie*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.
- Kongres Eucharystyczny – 11 czerwca 2022 r.*, <https://katecheza.archiczyst.pl/kongres-eucharystyczny-archidiecezji-czestochowskiej-dzieci-komunijnych-i-sluzby-liturgicznej/> [12.07.2025].
- Materiały katechizmowe i liturgiczne. Bierzmowanie. Mocni Duchem*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2015.
- Mocni Duchem. Celebracje przed bierzmowaniem*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2018.
- Mocni Duchem. Katechizm*, oprac. R. Ceglarek, Częstochowa 2020.
- Mocni Duchem. Konferencje dla rodziców kandydatów do bierzmowania*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2019.
- Mocni Duchem. Scenariusze katechez przed bierzmowaniem*, red. R. Ceglarek, Częstochowa 2017.
- Pielgrzymka maturzystów*, „Biuletyn Katechetyczny 2021/2022” (2021) t. 7, s. 15;
Pielgrzymka maturzystów, „Biuletyn Katechetyczny 2022/2023” (2022) t. 8, s. 16.
- Służyć (z) miłością. Księga Jubileuszowa dedykowana Księdzu Biskupowi dr. hab. Antoniemu Długoszowi w dwudziestą piątą rocznicę sakry biskupiej*, red. R. Ceglarek, Z. Marek, N. Piłkuła, A. Walulik, Częstochowa 2019.
- Symposium katechetyczne*, „Biuletyn Katechetyczny 2019/2020” (2019) t. 5, s. 35-36.
- Teologiczne refleksje wokół tajemnicy wiary*, red. R. Ceglarek, P. Maciaszek, Częstochowa 2020.